

Legislativní ukotvení sociálně-právní ochrany dětí v České republice a Finsku

Bc. Karolína Šašková

Diplomová práce
2015/2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Karolína Šašková**
Osobní číslo: **H140397**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Legislativní ukotvení sociálně-právní ochrany dětí v České republice a Finsku**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti systému a koncepce sociálně právní ochrany dětí v České republice a Finsku.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvalitativního výzkumu formou komparativní analýzy.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. Sociálně-právní ochrana dětí. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-77-8.

BARVÍKOVÁ, Jana, Kamila Svobodová a Anna Šťastná. Podmínky výkonu sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Praha: VÚPSV, 2010. ISBN 978-80-7416-078-3.

ČESKO. Rodinné právo: Sociálně-právní ochrana dětí; Mezinárodněprávní ochrana dítěte; Registrované partnerství: podle stavu k 1. 9.2007. Ostrava: Sagit, 2007. ISBN 978-80-7208-634-4.

FINLAND. Child Welfare Act No. 417/2007. Dostupné z: <https://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/2007/en20070417.pdf>

HÄMÄLÄINEN, Juha. Evolution of child protection and child welfare policies in selected European countries. Ostrava: University of Ostrava, 2012. ISBN 978-80-7464-163-3.

Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Lenka Haburajová Ilavská, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 1. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 15.4. 2016

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se věnuje komparativní analýze sociálně – právní ochrany dětí v České a Finské republice. V teoretické části se zabýváme nejprve oblastí rodinné politiky a následně sociálně – právní ochranou dětí v obou zemích. Především vymezujeme orgány sociálně – právní ochrany dětí, opatření, která mohou činit, a děti, na které se ochrana zaměřuje. Empirická část analyzuje systém sociálně – právní ochrany dětí v obou zemích ve vybraných oblastech a představuje tak společné a odlišné prvky prostřednictvím komparativní analýzy.

Klíčová slova: rodinná politika, rodina, Česká republika, Finsko, ochrana, dítě, legislativa, komparativní analýza, obsahová analýza

ABSTRACT

This thesis provides a comparative analysis of child protection in the Czech Republic and the Republic of Finland. In the theoretical part we deal with family policy and child protection in both countries. Primarily, we describe authorities of child protection, arrangements, the scope of their competences and the children that are subject to protection. The empirical part analyses systems of child protection in both countries in selected areas and presents common and different elements through comparative analysis.

Keywords: family policy, family, Czech Republic, Finland, protection, child, legislation, comparative analysis, content analysis

Chtěla bych zde poděkovat především své rodině, která mi byla po celou dobu studia velkou oporou, a svým přátelům, kteří se mnou prožívali všechny úspěchy a neúspěchy při studiu.

„Cti duši svého dítěte,

cti duši dětí svých,

cti duši budoucích pokolení.“

T. G. Masaryk

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 RODINNÁ POLITIKA	12
1.1 RODINA.....	13
1.1.1 Proměny rodiny z historického hlediska.....	14
1.1.2 Funkce rodiny.....	15
1.1.3 Typy rodin.....	15
1.1.4 Sociální události spojené s rodinou.....	17
1.1.4.1 Sanace rodiny.....	18
1.2 AKTÉŘI RODINNÉ POLITIKY.....	19
1.3 CÍLE RODINNÉ POLITIKY.....	20
1.4 NÁSTROJE RODINNÉ POLITIKY.....	21
2 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICE	23
2.1 ORGÁNY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	24
2.2 DĚTI, KTERÝM JE SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA POSKYTOVÁNA.....	26
2.3 OPATŘENÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	27
2.4 LEGISLATIVA SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	30
3 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ VE FINSKÉ REPUBLICE	35
3.1 ZÁJMY DÍTĚTE Z HLEDISKA LEGISLATIVY.....	37
3.2 DRUHY POMOCI RODINÁM.....	39
3.3 SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI.....	40
3.4 LEGISLATIVA SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ VE FINSKÉ REPUBLICE.....	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	46
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	47
4.1 REALIZOVANÉ VÝZKUMY NA POLI SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	47
4.2 CÍLE VÝZKUMU.....	48
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	48
4.4 METODA VÝZKUMU.....	48
4.5 KOMPARACE SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY V OBLASTI SPÁDOVÝCH MINISTERSTEV.....	49
4.6 KOMPARACE ZÁKONŮ TÝKAJÍCÍ SE SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ Z HLEDISKA DATA, KDY VSTOUPILY V ÚČINNOST.....	51
4.7 KOMPARACE ORGÁNŮ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ.....	52
4.8 KOMPARACE DĚTÍ, NA NĚŽ SE SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA ZAMĚŘUJE.....	53
4.9 KOMPARACE OPATŘENÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY.....	57
4.10 KOMPARACE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRO RODINY S DĚTMI.....	59
4.11 SHRNUTÍ.....	60
ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	66
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	71
SEZNAM TABULEK	72

ÚVOD

Rodina je základ státu, tak zní název filmu režiséra Roberta Sedláčka a my se k tomuto můžeme jen přiklonit. Rodina tvořená rodiči a dětmi je považována za základní jednotku společnosti. Každý člověk se narodí do určitého typu rodiny, která mu dá do života společenský status, hodnoty a rituály, které on sám přejímá a v dospělosti bere buď za své, nebo je přehodnotí a uznává jiné. Nicméně jsou to právě rodiče, příbuzní a kamarádi, kteří formují osobnost člověka, a také prostředí, ve kterém člověk vyrůstá.

Žijeme ve společnosti, která se honosí nejnovějšími technologiemi, nejrychleji vzrůstajícími ekonomikami států, veškeré informace se šíří neuvěřitelnou rychlostí po celém světě. Na druhé straně však žijeme ve společnosti plné násilí, hladomoru a nevyléčitelných nemocí. Násilí konané mezi dospělými je věc dospělých, ale násilí konané na dětech, hladomor dětí či nemoci dětí jsou a budou výsledkem jednání dospělých osob. Dítě se na svět rodí jako nepopsaný list, který se začne popisovat při prvním kontaktu s lidmi. Pokud se však dítě narodí lidem, kteří jej nechtějí, odpírají mu jakoukoli lásku a porozumění, je třeba, aby zde zasáhl stát.

Každý člověk má právo na život a také má právo na vývoj v podnětném prostředí, v nejlepším případě v úplné rodině, do které se narodil. Ve většině zemí světa se snaží o ochranu práv dítěte sociálně-právní ochrana dětí, která zasahuje v případech, kdy rodinné zázemí v nějaké oblasti selhalo. Tato práce má ukázat, jak je zajištěn systém sociálně-právní ochrany dětí ve Finské republice v porovnání s Českou republikou.

V teoretické části se budeme nejprve věnovat obecně rodinné politice, vymezením rodiny, aktéry, cíli a nástroji rodinné politiky. Dále se již budeme konkrétně zabývat sociálně-právní ochranou v České republice, jejím systémem orgánů, opatření a legislativnímu ukotvení. V této části si jednotlivě popíšeme, na jaké děti se sociálně-právní ochrana zaměřuje. Závěr teoretické části popisuje finskou sociálně-právní ochranu dětí, sociální služby pro rodiny s dětmi ve Finské republice a především legislativní ukotvení ochrany práv dětí ve Finské republice.

Empirická část je věnována komparativní analýze sociálně-právní ochrany dětí v České a Finské republice z hlediska obsahu legislativ. Ve výzkumu se budeme věnovat vymezení cílů výzkumu, uvedeme realizované výzkumy v oblasti komparativní analýzy sociálně-právní ochrany dětí a popíšeme metodu komparativní a obsahové analýzy. Hlavní část výzkumu bude tvořena z komparativní analýzy konkrétních celků sociálně-právní ochrany

dětí, která by měla být přínosem pro zlepšení praxe v České republice. Závěr empirické části bude věnován shrnutí zjištěných informací.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINNÁ POLITIKA

V následující kapitole popíšeme, o čem hovoříme, když se vysloví rodinná politika a co je její součástí. Poté se budeme věnovat definování rodiny, jejími proměnami v čase, funkcemi, které má plnit, typy rodin, jež existují, a sociálními událostmi, které se týkají chodu rodiny. Zde věnujeme malou pozornost i sanaci rodiny. Následně popíšeme, kdo jsou aktéři rodinné politiky, a v závěru si uvedeme, jaké má rodinná politika hlavní cíle a jakými nástroji disponuje.

Rodinná politika, která je součástí sociální politiky státu, je skloňována ve smyslu podpory rodin ve státu. Jde o podporu rodin prostřednictvím právních, ekonomických a sociálních opatření. Tato podpora je státem vědomá a cílená a je prováděna skrze veřejné instituce. (Krebs, 2015, str. 381) Jde tedy o opatření, které koná stát ve prospěch rodin a přispívá tím k jejich lepšímu fungování.

„Komplexní a účinná politika podporující rodinu ve všech jejích základních sociálních funkcích (prorodinná politika) vychází z přesvědčení, že péče o děti a jejich výchova není jen soukromou záležitostí rodičů, ale i významným prvkem úspěšného rozvoje společnosti.“ (MPSV, 2005, str. 4) Zde vidíme, že rodinná politika je zaměřena na pozitivní fungování rodin ve společnosti, neboť nelze ponechat výchovu dětí jen na rodině samotné.

Pokud hovoříme o rodinné politice, tak se nikdy nedotýkáme pouze jedné rodinné politiky. Každý subjekt sociální politiky, který je formalizovaný, může mít svou rodinnou politiku. Rodinná politika tak může mít charakter veřejnoprávní (vládní regiony, samosprávné regiony a korporace) anebo soukromoprávní (rodinná politika církví, občanských institucí). (Tomeš, 2011, str. 186)

Veřejnoprávní rodinná politika se v současné době potýká především s problémy, které jsou spojené s ženou – rodička, matka, týrání a zneužívání žen, nedůstojné zacházení s ženami a otázky rovných příležitostí v rámci zaměstnání a s výchovou dětí v rodině. (Tomeš, 2011, str. 187)

Rodinná politika tak zabírá celou škálu problémů, které se týkají jak jednotlivých členů rodin, tak celých rodin. Je zřejmé, že tyto problémy jsou natolik závažné, že rodiny nejsou schopny je řešit samy, a právě proto hovoříme o rodinné politice, která se snaží svými zásahy problémy rodin ve společnosti eliminovat či úplně potlačit jejich vznik.

Ochrana rodin prostřednictvím rodinné politiky zahrnuje také garanci práv na svobodu a sebeurčení členů v rodinách. (Krebs, 2015, str. 381) V tomto směru tedy můžeme pozorovat, že rodinná politika nezahrnuje jen ovlivňování rodin k jejich lepšímu směřování v budoucnosti, ale také zahrnuje ochranu jejich práv, které jsou ukotveny v Listině základních práv a svobod a také v legislativě státu.

1.1 Rodina

Pojem rodina je v rámci veřejnosti široce rozšířen, avšak při bližším zkoumání zjistíme, že pojem rodina není zdaleka tak jednoznačný, jak se zdá. Každý z autorů definice rodiny má svůj přístup k věci, i legislativa se v tomto směru částečně liší. V závěru však dochází ke shodě.

Matoušek (1997 in Gabura 2012, str. 11) popisuje rodinu jako nejdůležitější část mezilidských vztahů a jako esenci lidské společnosti. Taktéž Krebs (2015, str. 381) hovoří o rodině ve smyslu nejstarší a prvotní jednotky lidské společnosti, která se vyskytuje všude na světě. A Tomeš (2010, str. 243) již konkrétně poukazuje na chápání rodiny jako na jednotku ve společnosti, která je tvořena manželi a jejich dětmi. Ačkoliv se autoři shodují, že rodina je základem společnosti, rodina jako taková není jednoznačně definovaná žádným zákonem České republiky. Pokud o definici rodiny hovoříme v rámci legislativy, tak se setkáme pouze s definicí rodiny pro konkrétní účely daného zákona (stejnarodina.cz, 2013-2014).

Zákon o státní sociální podpoře (Česko, 1997) popisuje rodinu v rámci § 7 odst. 1 takto: *„oprávněná osoba a společně s ní posuzované osoby, a není-li těchto osob, považuje se za rodinu sama oprávněná osoba.“*

Zákoník práce (Česko, 2006) vymezuje v § 187 členy rodiny, které vyjmenovává takto: *„manžel, partner, vlastní dítě, osvojenec, dítě svěřené zaměstnanci do pěstounské péče nebo do výchovy, vlastní rodiče, osvojitel, opatrovník a pěstoun. Jiná fyzická osoba je postavena na roveň člena rodiny pouze za předpokladu, že žije se zaměstnancem v domácnosti.“*

Zákon o matrikách (Česko, 2000) jednotlivě jmenuje členy rodiny v § 8a odst. 6 a hovoří v tomto znění: *„Za členy rodiny se pro účely tohoto zákona považuje manžel, partner, rodiče, děti, prarodiče, vnuci a pravnuci.“*

Z těchto definic je zřejmé, že jednotné ustanovení, kdo ještě je a kdo již není součástí rodiny, není. V jednom se však zákony shodují. Za člena rodiny považují manžela, partnera, vlastní rodiče a děti. Tímto výčtem členů bychom mohli shrnout, koho si tedy představit za onen základ společnosti, o kterém hovoří Matoušek, Krebs či Tomeš.

1.1.1 Proměny rodiny z historického hlediska

V průběhu století docházelo k proměnám rodin především v závislosti na historických událostech daného období.

Po několik staletí bývala rodina stabilní ekonomickou jednotkou, která byla tvořena několika generacemi. Chování v rodině bylo podřízeno křesťanství, a tudíž členové rodiny respektovali manželství jako nerozlučitelný svazek muže a ženy, ze kterého mají vzejít děti, jež byly brány jako ekonomický přínos. (Krebs, 2015, str. 382)

Také Duková (2013, str. 139) ve své publikaci hovoří o rodině jako o jednotce vícegenerační, stabilní a ekonomické. Podotýká, že proměna rodiny nastala s příchodem industrializace v 19. století, pro které je typická migrace obyvatelstva z venkova do měst, pokles počtu členů v rodině a přijetí možnosti rozvodu.

Po období industrializace následovalo zásadní období, kdy rodiny prošly významnými změnami, až po roce 1945, tedy v poválečném období.

Krebs (2015, st. 382) zmiňuje v období po roce 1945 hlavní trend v utváření rodiny, a to stabilizaci reprodukce. Mladí lidé před početím dítěte nejprve uzavírali sňatek. Toto proběhlo obvykle do 25. roku života jak muže, tak ženy. Rodiny mívaly většinou tři i více dětí.

Další zvrát v uspořádání rodinného života byl zaznamenán v 60. letech 20. století. V této době se generace mladých lidí snažila rozbít zažitá stereotypy a do popředí se stavělo vzdělání, zajištění místa na trhu práce a získávání zkušeností. Průměrný věk manželů v době narození prvního potomka se zvýšil. (Duková, 2013, str. 140)

Od 60. let se trend zmenšování rodiny a zakládání rodiny až v pozdějším věku velmi prosadil. V současné době tak dochází k tendencím, kdy věk manželů při narození prvního dítěte je vyšší, výrazně ubývá počet dětí v rodině, plodnost žen se posouvá ke třiceti létům, je volnost při uzavírání manželství, kvalifikace a stupeň vzdělání je vyšší, vzrůstá rozvodovost a prodlužuje se délka života. (Krebs, 2015, str. 383)

Z výše uvedených informací můžeme usuzovat, že v současné době se nacházíme v období, kdy porodnost je nižší než úmrtnost, sňatečnost je nižší než rozvodovost, a ač jsou členové rodin více vzdělaní, tak velikost rodin je stále menší.

1.1.2 Funkce rodiny

Rodina jako součást lidské společnosti plní ve společnosti jisté funkce, které v určitých mezích lze nahradit zásahem státu či instituce, která supluje roli rodiny, avšak rodina bude vždy na prvním místě.

Krebs (2015, str. 381) se vyjadřuje v tom smyslu, že funkci biologickou, ekonomickou, výchovnou a sociální by měli plnit rodiče tak, aby byla společnost stabilní.

Za nejčastější považujeme těchto devět funkcí rodiny:

1. biologicko-reprodukční funkce,
2. emocionální funkce,
3. sociální funkce,
4. ekonomická funkce,
5. pečovatelská funkce,
6. kulturně-hodnotová funkce,
7. výrobní funkce,
8. odpočinkově-rekreační funkce a
9. ochranná funkce (Gabura, 2012, str. 78 – 80).

Tyto funkce rodiny, ať už jsou to čtyři funkce, které jmenuje Krebs, či devět funkcí rodiny od Gabury, poukazují na důležitou roli rodiny ve společnosti. Rodina se tak stává důležitým aktérem celé společnosti, a to především pro její kulturní, civilizační a mravní význam (Krebs, 2015, str. 381). Rodina je předurčena k plnění těchto funkcí, i když se můžeme ne zrovna ojedinele ve společnosti setkat s případy, kdy rodina ztratí jednu a více funkcí a její postavení ve společnosti je tak ohroženo.

1.1.3 Typy rodin

V lidské společnosti neexistuje jediná forma rodiny. Autoři definují různou typologii rodin, a to na základě odlišných kritérií.

Gabura (2012, str. 33 - 34) rozděluje typy rodin na základě rodinného postavení na nukleární, aktuální, rekonstituovanou, agregátní, rozšířenou a družskou rodinu.

Dále podle úplnosti na rodinu úplnou a neúplnou.

Podle původu dětí na biologickou, rodinu s osvojenými dětmi a náhradní rodinu.

Gjuričová (2003 in Gabura, 2012, str. 34) dělí rodinu podle autority, která v ní má moc a rozhoduje, na patriarchální, matriarchální a egalitární rodinu.

Gabura (2012, str. 35) poukazuje i na typy rodin z hlediska jejich sexuální orientace, tedy na heterosexuální rodiny a rodiny partnerů stejného pohlaví.

Z demografického hlediska dělí rodinu na patriolokální, matriolokální, neolokální a bilokální.

Neměli bychom opomenout i typologii rodin z hlediska její funkčnosti, kdy hovoříme o rodině funkční, problémové, dysfunkční a afunkční (Dunovský, 1986 in Gabura, 2012, str. 35). Co se týká funkčnosti rodiny, tímto se zabývá i Matoušek (1997 in Gabura, 2012, str. 36), který hovoří o funkční rodině, adekvátní rodině, optimální rodině a dysfunkční rodině.

Další dělení rodiny přinesl Plzák (1982 in Gabura, 2012, str. 37), jenž se soustředí na zdraví rodin a dělí je na neklinické a klinické rodiny.

Méně tradiční dělení rodin přinesli Billings a Mooss (1983 in Gabura, 2012, str. 37 - 38). Ti rozdělují rodiny na rodiny, které se orientují na nezávislost, rodiny, které se orientují na úspěch, rodiny morálně-náboženské, rodiny orientované intelektuálně-kulturně, dále rodiny orientované na podporu, rodiny orientované na konflikt a dezorganizované rodiny.

Další neobvyklé dělení vytvořil Cuber (1948 in Gabura, 2012, str. 38), a to podle diagnostických symptomů na devitalizované rodiny, rodiny, které jsou zvyklé na konflikty, rodiny pasivně kongeniální, vitální rodiny a totální rodiny.

Poslední dělení, které zde uvedeme, je dělení podle kvality vztahů. Rodiny mohou být podle tohoto dělení rozděleny na rodiny ideální, stabilizované a patologické. (Banhegyi, 1967 in Gabura, 2012, str. 39)

Tato vyčerpávající typologie rodin nám znázornila, že typů rodin je velké množství. Každý autor se na rodinu dívá z jiného hlediska a díky tomu můžeme každou rodinu zařadit

do jiné skupiny. Je tedy zřejmé, že žádná rodina nemůže být identická s jinou rodinou, a proto na každou rodinu musíme nahlížet individuálně.

1.1.4 Sociální události spojené s rodinou

Rodinná politika jako disciplína sociální politiky se v současné době především zaměřuje na tyto sociální události spojené s rodinou:

- mateřství,
- rodičovství,
- výchova a výživa dětí v rodině,
- ochrana dětí a žen v rodině i mimo ni a
- pomoc při ztrátě živitele. (Tomeš, 2010, str. 242)

Pokud hovoříme o mateřství jako o sociální události, tak je tomu až ve chvíli, kdy se vyskytnou zdravotní, pracovní či sociální komplikace. V tu chvíli mateřství, do kterého zahrnujeme těhotenství, porod i šestinedělí, vyžaduje zvýšené náklady a pomoc zdravotních a sociálních služeb. V tomto období je třeba ženě zajistit zvýšenou pomoc a péči, uvolnění z práce a její hmotné zabezpečení. Ve chvíli, kdy žena tuto pomoc potřebuje, nastupuje stát se svou koncepcí rodinné politiky, která ženě umožňuje jít na mateřskou dovolenou či za splnění daných podmínek poskytnutí jednorázové dávky – porodné. (Tomeš, 2010, str. 242 – 243)

Sociální události spojené s rodičovstvím se týkají zabezpečení rodiny, obvykle manželů a dětí žijících ve společné domácnosti. Novomanželé jsou většinou ohroženi na počátku budování rodiny, kdy potřebují vytvořit vhodné prostředí pro bydlení. Tuto situaci se stát snaží řešit bezúročnými půjčkami. A další ohrožení může rodinu postihnout po vyčerpání mateřské dovolené, což však stát ošetřuje prostřednictvím rodičovské dovolené. (Tomeš, 2010, str. 244)

Výchova a výživa dítěte či dětí v rodině je základní povinností rodičů, kterou jim ukládá zákon. V případě, kdy rodiče nemají dostatek financí na zabezpečení této povinnosti, nastupuje stát, který zvýšené výdaje rodiny pokryje pomocí dávek či rodině s dětmi vypomůže prostřednictvím daňových úlev (Tomeš, 2010, str. 247).

Další sociální událostí, která se týká rodiny, je ochrana dětí, mládeže a žen. V souvislosti se sociální událostí tuto oblast spojujeme ve chvíli, kdy dochází k potřebě ochrany dětí, které jsou týrané, zneužívané a zanedbávané, dále ochrana dětí opuštěných a osiřelých

(Tomeš, 2011, str. 251) a ochrana žen, které jsou týrané nejenom v domácnosti, ale i v zaměstnání (Tomeš, 2010, str. 250).

V neposlední řadě stát svou rodinnou politikou pokrývá i oblast, kdy v rodině dojde ke ztrátě živitele rodiny. V tu chvíli po úmrtí této osoby zůstávají v domácnosti pozůstalí, tedy „osoby, které byly se zemřelým pokrevně nebo právně spřízněny.“ (Tomeš, 2011, str. 222) Stát se v tu chvíli snaží zabezpečit pozůstalé poskytnutím úhrady či příspěvím na úhradu pohřbu, zabezpečením pozůstalých tak, aby jejich životní úroveň výrazně nepoklesla pomocí vdovského/vdoveckého důchodu a zabezpečení sirotků pomocí sirotčího důchodu (Tomeš, 2011, str. 223).

Tyto události spojené s rodinou můžeme považovat za stěžejní události, kterými se rodinná politika státu zabývá. Jsou to události natolik závažné, že by pro rodinu s dětmi, v případě, kdy by zásah státu neexistoval, mohl být likvidační.

1.1.4.1 Sanace rodiny

Sanace rodiny je definována Matouškem (2003 in Bechyňová, 2008, str. 17) jako „postupy podporující fungování rodiny, které jsou opakem postupů vyčleňujících některého člena rodiny kvůli tomu, že někoho ohrožuje, příp. kvůli tomu, že je sám někým z rodiny ohrožen.“

Také Tomeš (2011, str. 219) hovoří o sanaci jako o souboru aktivit, které směřují k tomu, aby funkce rodiny, které jsou narušeny či úplně chybí, byly obnoveny či alespoň zachovány a neprohlubovaly se dále.

U sanace rodiny podle výše uvedených definic mluvíme ve smyslu ochrany a podpory rodiny ve chvíli, kdy v rodině je narušena jedna či více funkcí anebo kdy nějaká funkce dokonce chybí. Tato podpora rodin je prováděna pomocí různých aktivit, které zajišťují v České republice velmi malé množství neziskových organizací (Tomeš, 2011, str. 219).

Sanace rodin je považována za opatření, které by mělo zamezit odebírání dětí z rodin do ústavní výchovy (kojenecké ústavy, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, dětské či výchovné ústavy). Toto opatření by mělo předcházet odebírání dětí z rodin tak, aby rodina byla zachována a všichni členové rodiny zůstali u sebe. (Bechyňová, 2008, str. 18 – 19)

Z výše uvedených informací je patrné, že sanace rodiny je aktivita, která se rodině snaží pomoci ve chvíli, kdy rodina není schopna vyřešit v dané situaci problém. Tento problém

se stává natolik pro rodinu závažným, že narušuje její chod, a především narušuje zdravý vývoj dítěte (dětí), které se v rodině nachází. Sanace není prováděna rodinou samotnou, ale je k ní potřeba erudované osoby, která pracuje pro neziskovou organizaci sanaci rodin zajišťující.

Při provádění sanace rodiny je sestaven multidisciplinární tým osob, které jsou zasvěceny o daném případě. Obvykle tento tým tvoří pracovní SPOD (sociálně-právní ochrany dětí), pracovník centra pro sanaci rodiny, pracovník zařízení pro výkon ústavní výchovy a další pracovníci, kteří s rodinou spolupracují (psycholog, učitel, lékař, soudce apod.). (Bechyňová, 2008, str. 18)

Při sanaci rodiny není na řešení problému jen rodina a jediný pracovník, ale jde o pomoc z několika stran. Tímto se zajistí komplexní řešení problému v rodině a sanace tak může být úspěšná. K úspěšnému sanování je potřeba aktivní přístup rodiny k řešení svého problému.

1.2 Aktéři rodinné politiky

Rodinná politika by neexistovala, kdyby neměla své aktéry, tedy činitele, jež participují na rodinné politice. Tito účastníci rodinné politiky zasahují svým chování do rodinné politiky a mohou měnit její charakter.

Mezi hlavní aktéry rodinné politiky Ministerstvo práce a sociálních věcí (2008, str. 9) řadí:

- „orgány státní správy na ústřední, regionální i místní úrovni;
- orgány samosprávy na regionální a místní úrovni;
- občanský sektor (nestátní neziskové organizace, odbory apod.);
- komerční sektor (např. zaměstnavatelé, poskytovatelé komerčních služeb);
- odborníci (akademická, vědecká a výzkumná sféra);
- vzdělávací instituce;
- média;
- široká občanská veřejnost (zejména rodiny a její jednotliví členové).“

Za výčtem výše uvedených aktérů rodinné politiky Ministerstvo práce a sociálních věcí (2008, str. 9) dodává, že je nutná především aktivní spolupráce všech účastníků rodinné politiky.

Pokud hovoříme o subjektech a objektech rodinné politiky, tak hovoříme o jednom a tom samém, a to o rodině (Národní centrum pro rodinu, str. 4).

Rodina je tedy hlavním aktérem rodinné politiky, považujeme ji za objekt i subjekt rodinné politiky.

Z výše uvedených informací plyne, že rodina není v rodinné politice sama, a aktéry jsou různé sektory, ať už státní či soukromé. Těchto sektorů je několik, působí jak na celostátní úrovni, tak na úrovni krajů a obcí.

Upozornění Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky, že mají všichni aktéři spolupracovat, je přinejmenším oprávněné, neboť bez vzájemné spolupráce by rodinná politika ztrácela svoji funkčnost.

1.3 Cíle rodinné politiky

Každá rodinná politika má své cíle, ke kterým směřuje. Tyto cíle se můžou diferencovat v závislosti na státu či dokonce na regionu, který si stanoví svoji koncepci rodinné politiky.

Tomeš (2011, str. 192) uvádí ve své publikaci jako cíle rodinné politiky podporu zakládání rodin, ochranu a podporu těhotných žen a matek v období mateřství, ochranu rodin a poskytnutí ekonomické podpory rodinám při výchově dítěte, ochranu zájmů dětí a poskytnutí přiměřených zdravotních, vzdělávacích a sociálních služeb.

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky (2008, str. 8) ve svém metodickém doporučení hovoří o tom, že by se mělo legislativní i nelegislativní cestou

- usilovat, aby se odstranily překážky, jimž je rodina vystavena a které ohrožují stabilitu rodiny;
- vytvářet podmínky pro všestrannou podporu rodin;
- posílit v celé společnosti vědomí rodinných hodnot;
- posílit odpovědnost nejen rodičů, ale i všech členů rodiny.

Pokud bychom se podívali i na cíle rodinné politiky v rámci krajů, tak zde můžeme najít hlavní cíle a cíle specifické.

Za hlavní cíl je považována podpora vzniku a zachování funkčních rodin, kvalita rodinného života, umožnění všem členům rodiny svobodně se realizovat jak v rodičovských, tak v profesních plánech (Rodinná politika Jihomoravského kraje, 2013). Jako specifické cíle rodinné politiky na úrovni kraje jsou „podpora autonomní rodiny, založené na stabilních, celoživotních vztazích..., podpora svobodné volby rodin týkající se její velikosti, míry profesního zapojení rodičů, způsob péče o děti a další závislé členy rodiny,... předcházení

krizovým situacím v životě fungující rodiny,...a tvorba pro-rodinného klimatu cestou spolupráce široké sítě společenských subjektů.“ (Rodinná politika Jihomoravského kraje, 2013)

Výše uvedené cíle, ať už se jedná o cíle, které jmenuje Tomeš, Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, či cíle na úrovni kraje, uvádí společně, že v první řadě je cílem rodinné politiky zachování stabilního rodinného klimatu a jeho ochrana. Dále cíle směřují na ochranu dětí v rodině, ženy v období mateřství, propojení rodičovských a profesních drah, ochrana jednotlivých členů rodiny, kteří vyžadují pomoc, a v neposlední řadě se cílí na všeobecné povědomí o hodnotách rodiny ve společnosti.

1.4 Nástroje rodinné politiky

Za nástroj rodinné politiky považujeme to, čím je možné dosáhnout vytyčeného cíle. Hovoříme o několika oblastech, ve kterých existují různé nástroje rodinné politiky. Mezi oblasti rodinné politiky tak řadíme bydlení, pracovně-právní politiku, služby, nejružnější slevy a podporu příjmu. (Beblavý, 2009, str. 114 – 116)

Krebs (2015, str. 392) rozlišuje nástroje rodinné politiky na podporu rodin přímo a nepřímo, kdy přímá podpora rodin zahrnuje dávky státní sociální podpory a nepřímá podpora rodin je ve smyslu slev na dani.

Pokud se podíváme na jednotlivé oblasti podle Beblavého (2009, str. 115 - 116), tak v rámci bydlení se jedná o explicitní dotace na bydlení pro mladé lidi či stavební povolení anebo územní plánování. V oblasti pracovně-právní politiky hovoříme o nástrojích, které podporují ženy na trhu práce, neboť ty bývají často diskriminované v závislosti na péči o dítě/děti. Služby jako nástroj rodinné politiky považujeme ve smyslu péče o děti. Tuto péči zajišťuje ve velké míře stát, i když i zde se objevují soukromí poskytovatelé této služby. Předposlední oblast, kterou Beblavý uvádí, je oblast slev, které mohou být rodině poskytovány v podobě slevy na dopravu, slev na vstupném apod. Poslední oblastí je podpora příjmu, která se snaží finančně podpořit příjem rodin s dětmi. Zde existují přídatky na dítě, daňové úlevy, rodičovský příspěvek či porodné.

Jak můžeme vidět, tak Beblavý hovoří v poslední oblasti o finanční podpoře rodiny. V tomto směru se ubírá i Krebs se svým rozdělením nástrojů, kdy hovoří o přímé a nepřímé podpoře rodin.

Přímá podpora rodiny spočívá ve státní sociální podpoře. Tato podpora zahrnuje dávky, jež vyplácí Úřad práce ČR. Vyplácení některých dávek však závisí na celkovém příjmu rodiny. Těmito dávkami jsou přídavek na dítě, porodné a příspěvek na bydlení. Mezi dávky, které nezávisí na příjmu rodiny, patří rodičovský příspěvek, dávky pěstounské péče a pohřebné. (Krebs, 2015, str. 392)

Nepřímá podpora je v České republice založena na odpočitatelných položkách daně z příjmu fyzických osob. Zde řadíme slevu na dani na vyživované dítě a dále odpočet na manžela (manželku), který nemá své příjmy, jež by přesahovaly určitý limit. (Krebs, 2015, str. 392 – 393)

Výše uvedené nástroje uvádí velké množství oblastí, na které rodinná politika působí, aby podpořila rodiny s dětmi. Oba autoři, jak Krebs, tak Beblavý, se shodují především v oblasti finanční podpory rodin, kdy shodně jmenují podporu rodin s dětmi nástroji, jako jsou slevy na dani a příspěvky v rámci státní sociální podpory.

2 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Tato kapitola se věnuje sociálně-právní ochraně dětí v České republice. Pojednává o orgánech činných v procesu sociálně-právní ochrany, dále o dětech, se kterými je v rámci sociálně-právní ochrany pracováno, a o opatřeních, které je možné v této oblasti činit k ochraně práv dítěte. Závěr kapitoly je věnován legislativě, která se věnuje ochraně dítěte jak celkově, tak jen okrajově v některých svých paragrafech.

V České republice má sociálně-právní ochrana dětí letitou tradici. Za vznik považujeme moment, kdy se úprava poměrů k dětem a jejich ochrana osamostatnila od tehdejší legislativy, tj. zákon o rodině a předpisy o sociálním zabezpečení. (Novotná, 2009, str. 13)

V mezinárodním měřítku můžeme považovat za klíčové momenty pro vznik sociálně-právní ochrany dětí v České republice přijetí Deklarace práv dítěte v roce 1959 Valným shromážděním Organizace spojených národů a dále přijetím Úmluvy o právech dítěte v roce 1989. (MPSV) K dodržování obou dokumentů se Česká republika zavázala. Tyto historické momenty daly za vznik sociálně-právní ochraně dětí v České republice.

Podle Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) představuje sociálně-právní ochrana dětí „zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním.“ Touto definicí se řídí veškeré publikace, které byly dosud v oblasti sociálně-právní ochrany dětí vydány.

Hovoříme-li o vymezení sociálně-právní ochrany dětí, nesmíme zapomenout na hlavní principy, kterými se řídí. Tyto principy lze shrnout několika body:

- nejlepší zájem, prospěch a blaho dítěte,
- jedná se o děti do 18 let bez rozdílu, tj. bez diskriminace v jakémkoli směru,
- bezplatnost,
- stát má zodpovědnost za ochranu dětí před fyzickým a psychickým násilím,
- preventivní působení,
- dítě má právo na zvláštní ochranu a pomoc (náhradní výchova),
- zachování přirozeného prostředí dítěte,
- princip subsidiarity,
- sanace rodiny. (Novotná, 2009, str. 15 – 16)

Těmito principy se řídí celý sektor sociálně-právní ochrany dětí v České republice, ačkoliv veřejný systém, stát i samosprávy mají odlišnou zodpovědnost.

Veřejný systém má zodpovědnost za vyhledávání dětí, pomoc rodinám a s tím spojenou sanaci rodiny, zajišťování bezpečí dětí a zajištění podmínek pro jejich návrat zpět do rodin. Stát v tomto směru zajišťuje legislativu, organizaci, koordinaci a metodické vedení sociálně-právní ochrany dětí a její financování a také zajišťuje kontrolní činnost. Co se týká samosprávy, tak ta zajišťuje samotný výkon sociálně-právní ochrany dětí, vytváří síť odborníků, se kterými spolupracuje jak samotný orgán sociálně-právní ochrany dětí, tak rodiny s dětmi, a dále je samospráva zodpovědná za monitorování ohrožených oblastí, preventivní činnosti a financování na úrovni komunitního plánování. (Pemová, 2012, str. 28 – 29)

Z výčtu činností jednotlivých sektorů spatřujeme, že se řídí výše uvedenými principy a dohromady tvoří fungující oblast, zaměřující se na sociálně-právní ochranu dětí. Tyto sektory navzájem spolupracují a jsou na sobě závislé.

2.1 Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou ty subjekty, které poskytují ochranu dětem a zajišťují samotný výkon sociálně-právní ochrany dětí. Obecné orgány, které jsou určeny k ochraně dětí, jsou soudy a specializované orgány, jsou definovány zákonem, konkrétně jsou uvedeny v § 4 odst. 1 zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Pokud tedy hovoříme o orgánech sociálně-právní ochrany dětí, hovoříme o

- obecních úřadech obcí s rozšířenou působností,
- obecních úřadech,
- krajských úřadech,
- Ministerstvu práce a sociálních věcí a
- Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. (Krausová, 2006, str. 29 – 30)

V § 4 odst. 2 zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, se dále jmenují obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny, které sociálně-právní ochranu dětí zajišťují, ale nejsou orgány sociálně-právní ochrany dětí. (Krausová, 2006, str. 30)

Mezi kompetence jednotlivých orgánů sociálně-právní ochrany dětí patří následující.

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností jsou povinny zajistit preventivní činnost, poradenskou činnost, dále vykonávají opatření na ochranu dětí, činí rozhodnutí při svěřování dítěte do výchovy jiných osob než rodičů, ve věcech výkonu ústavní a ochranné výchovy dětí a při péči o děti vyžadující zvýšenou pozornost, v neposlední řadě jsou povinny jednat v rámci sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k cizině a činit nezbytná opatření. (SNRP, 2013 – 2016)

Obecní úřady mají v kompetenci tvorbu kulturní, sportovní, zájmové a vzdělávací činnosti pro děti, smí zřídit zařízení sociálně-právní ochrany, jsou povinny vyhledávat děti, na které je sociálně-právní ochrana zaměřena, dále působit na rodiče, podávat podněty soudu a činit opatření, sledují, zda opatření, o kterých rozhodly, jsou dodržována, vedou spisovou dokumentaci a jsou povinny zajistit neodkladnou péči dítěti, které se ocitlo bez náležité péče s ohledem k jeho věku. (SNRP, 2013 – 2016)

Krajské úřady zajišťují přípravu a poradenství fyzickým osobám, které jsou vhodnými kandidáty stát se osvojiteli nebo pěstouny. Dále poskytují vyjádření soudu o svěření dítěte do pěstounské péče, vedou jak evidenci dětí vhodných k osvojení či k zprostředkování pěstounské péče, tak evidenci žadatelů o pěstounskou péči či osvojení. (SNRP, 2013 – 2016)

Ministerstvo práce a sociálních věcí lze považovat za ústřední orgán státní správy. V kompetenci Ministerstva práce a sociálních věcí je zejména legislativa, metodika, kontrolní činnosti a přezkumy v odvolacích řízeních. Ministerstvo práce a sociálních věcí vede celorepublikovou evidenci dětí vhodných pro náhradní rodinnou péči a žadatelů o náhradní rodinnou péči. (SNRP, 2013 – 2016)

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí zajišťuje sociálně-právní ochranu dětí na mezinárodním poli. Úřad vymáhá výživné na děti, jež jsou občany České republiky, jak z ciziny, tak do ciziny, dále zajišťuje mezinárodní osvojení dětí a agendu dětí, které byly uneseny do zahraničí. (SNRP, 2013 – 2016)

Z výše uvedeného můžeme konstatovat, že orgány sociálně-právní ochrany dětí tvoří síť institucí, které jsou vzájemně propojeny, jsou povinné spolu spolupracovat a každý má své úkoly a kompetence, jimiž se řídí.

2.2 Děti, kterým je sociálně-právní ochrana poskytována

Pro potřeby této práce je dítě považováno za osobu, která nedosáhla zletilosti. „Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku.“ (Česko, 2012)

Sociálně – právní ochrana je poskytována podle § 2 odst. 2 zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, „*dítěti, které na území České republiky*

- a) *má trvalý pobyt,*
- b) *má podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky povolen trvalý pobyt nebo je hlášeno k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů,*
- c) *podalo žádost o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky,*
- d) *je oprávněno trvale pobývat,*
- e) *pobývá s rodičem, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany nebo oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky, nebo které pobývá na základě uděleného oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu,*
- f) *pobývá s rodičem, který na území České republiky pobývá na základě potvrzení o strpění pobytu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu nebo který je azylantem anebo osobou požívající doplňkové ochrany, nebo*
- g) *je azylantem nebo osobou požívající doplňkové ochrany.“ (Česko, 1999)*

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí dále v § 6 jasně definuje, na které děti se sociálně-právní ochrana zaměřuje. Jedná se o „*děti,*

- a) *jejichž rodiče*
 1. *zemřeli,*
 2. *neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo*
 3. *nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti;*
- b) *které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy;*
- c) *které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl*

trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;

- d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;*
- e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;*
- f) které jsou na základě žádosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;*
- g) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;*
- h) které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu;*

pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.“ (Česko, 1999)

Zákon tedy takto ošetřuje definování dětí, na které se sociálně-právní ochrana vztahuje. Podle těchto paragrafů se orgány sociálně-právní ochrany řídí a na jejich základě vyhodnocují, zdali danému dítěti náleží či nenáleží sociálně-právní ochrana.

2.3 Opatření sociálně-právní ochrany dětí

Orgány sociálně-právní ochrany dětí mohou činit opatření, která vedou k nápravě situace, jež se pro rodinu s dítětem či dětmi stala svízelnou a rodina sama není schopna tuto situaci vyřešit.

Mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, které mohou činit opatření, patří obecní úřad a obecní úřad s rozšířenou působností. Obecní úřad a obecní úřad obce s rozšířenou působností jsou orgány, které bezprostředně sledují vývoj dítěte v jeho přirozeném prostředí, aktivně spolupracují s rodinou a jejími příslušníky a mají tak znalost případu, díky čemuž jsou schopny pružně reagovat na aktuální potřeby příslušné rodiny. (Krausová, 2006, str. 33)

Preventivní a poradenská činnost je prvním opatřením, které mají orgány sociálně-právní ochrany dětí ve své pravomoci. Preventivní a poradenskou činností se myslí aktivní vyhledávání dětí, které by mohly být ohrožené, vedení rodičů k tomu, aby plnili své povinnosti k dítěti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, pomoc rodičům v případě, kdy řeší výchovné problémy či jiné problémy související s péčí o jejich dítě nebo děti a zprostředkování poradenství rodičům v oblasti vzdělání a výchovy dítěte, či v případě, kdy se rodiče starají o dítě s omezenou schopností pohybu a orientace. (Novotná, 2009, str. 97)

Výchovná a poradenská činnost je druhé opatření, jež může orgán sociálně-právní ochrany činit. Tato činnost v sobě zahrnuje takové činnosti, které vedou k prevenci vzniku jakýchkoliv překážek, které by bránily v utváření dobrých vztahů v rodině, případně k odstranění již vzniklých překážek. Dále zde patří poradenství pro rodiny s dětmi s omezenou schopností pohybu a orientace, tak, aby jejich potřeby byly uspokojeny a jejich dítě se mohlo účastnit na společenském životě. V neposlední řadě zde zahrnujeme i poradenskou činnost krajských úřadů, kterou poskytují potencionálním pěstounům či osvojitelům. (Krausová, 2006, str. 40) Výchovnou a poradenskou činnost tedy vykonávají nejen obecní úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností, ale také krajské úřady.

Výchovná opatření patří mezi opatření, která mohou být udělena obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Mezi jeho pravomoci náleží napomenutí vhodným způsobem jak dítěte, tak rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu, nebo osoby, které narušují péči o dítě, stanovení dohledu nad dítětem, uložení omezení, které zabraňuje, aby na dítě působily škodlivé vlivy (např. zákaz činnosti, návštěvy míst, akcí či zařízení, které nejsou vhodné) a uložení povinnosti dítěti, rodičům či jiným osobám, které jsou odpovědné za výchovu dítěte, aby využili odbornou poradenskou pomoc, účastnili se setkání s mediátorem, nebo aby participovali na terapii. K těmto opatřením má právo obecní úřad obce s rozšířenou působností, avšak pokud tak neučiní, může o udělení výchovného opatření rozhodnout soud. (Česko, 1999)

Pomoc dětem v naléhavých případech, předběžné opatření, je opatření orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jež může poskytnout obecní úřad, který však musí neprodleně informovat obecní úřad obce s rozšířenou působností. Obecní úřad obce s rozšířenou působností zhodnotí přijetí tohoto opatření. Pokud obecní úřad obce s rozšířenou působností rozhodne, že toto opatření je nezbytné, podá místně příslušnému soudu návrh na nařízení předběžného opatření. (Novotná, 2009, str. 100) K takovému kroku dochází tehdy, „*ocitne-li se dítě*

ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen.“ (Česko, 1999)

Další opatření na ochranu dětí stanovuje § 14 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který uvádí, že v kompetenci obecního úřadu obce s rozšířenou působností je podávání soudu návrh

- a) „na rozhodnutí, zda je třeba souhlasu rodiče k osvojení dítěte,
- b) na omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti anebo omezí nebo pozastavení jejího výkonu,
- c) na nařízení ústavní výchovy,
- d) na prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy,
- e) na svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, na prodloužení doby trvání tohoto svěřeni a na zrušení rozhodnutí o svěřeni dítěte do tohoto zařízení,
- f) na svěřeni dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a jeho zrušení,
- g) na nařízení výchovného opatření, na prodloužení doby trvání tohoto výchovného opatření nebo na jeho zrušení,
- h) na přemístění dítěte do jiného zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy,
- i) na pozastavení výkonu povinnosti a práva péče o dítě u nezletilého rodiče,
- j) na zachování povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem u rodiče omezeného ve svéprávnosti,
- k) na zbavení rodiče práva dát souhlas k osvojení nebo dalších povinností a práv osobní povahy, zbavil-li soud rodiče rodičovské odpovědnosti.“ (Česko, 1999)

Výkon opatrovnickví a poručenství patří mezi poslední opatření, které je v kompetenci orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Kompetenci podání návrhu na nařízení ustanovení poručníka nebo opatrovníka dítěte má obecní úřad obce s rozšířenou působností. (Česko, 1999)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, stanovuje, že soud jmenuje poručníka dítěti v případě, že dítě nemá žádného z rodičů, který by měl vůči němu rodičovskou odpovědnost. Mezi právy a povinnostmi poručníka vůči dítěti a jeho rodiči je rozdíl pouze jednoho, poručník nemá k dítěti vyživovací povinnost. (Česko, 2012)

Co se týká stanovení opatření v podobě ustanovení opatrovníka dítěti, zde hovoří zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, tak, že dítěti je soudem jmenován opatrovník v takovém

případě, kdy by dítěti hrozil střed zájmů na straně jedné a jiné osoby na straně druhé. (Česko, 2012)

Výčet opatření, které jsme jmenovali, dokazuje, že orgány sociálně-právní ochrany dětí mají vždy několik možností, jak situaci v rodině s dětmi řešit. Zvolení konkrétního opatření vždy závisí na dané situaci a na rozhodnutí sociálního pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který s rodinou pracuje.

2.4 Legislativa sociálně-právní ochrany dětí v České republice

Výše uvedená fakta jednoznačně ukazují, že bez znalosti litery zákona by pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí nemohl pracovat.

Základní právní dokumenty týkající se ochrany dětí v České republice jsou následující:

- Ústava České republiky,
- Listina základních práv a svobod,
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí,
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád),
- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže),
- zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních,
- zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách,
- zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami. (Krausová, 2006, str. 16)

Ústava České republiky je důležitá pro výkon sociálně-právní ochrany dětí především v článcích 4 a 10. Článek č. 4 hovoří o tom, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci, a článek č. 10 uvádí pravidlo, podle něhož jsou součástí právního řádu vyhlášené mezinárodní smlouvy. Toto pravidlo tak určuje, že mezinárodní smlouvy mají přednost před zákony České republiky. (Novotná, 2009, str. 17)

Pokud hovoříme o Listině základních práv a svobod v souvislosti se sociálně-právní ochranou dítěte, je jednoznačné, že tato listina je relevantní. Listina základních práv a svobod uvádí, že všichni lidé jsou svobodní a sobě rovní, práva jsou zaručena všem, a to bez rozdí-

lu, každý má zaručena práva a dále že mají všichni právo na život, který je považován již od prenatálního období. Listina základní práv a svobod dále konstatuje, že každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života, nikdo nemá právo vstoupit do obydlí bez souhlasu osoby, která v něm bydlí, pokud se nejedná ve věcech trestního řízení či není tohoto zásahu nezbytné pro ochranu života a zdraví. Listina základní práv a svobod jmenuje osoby, které mají právo na zvýšenou ochranu – ženy, mladiství a osoby zdravotně postižené. Článek 32 je stěžejní pro ochranu práv dítěte, neboť stanovuje, že je rodina pod ochranou zákona a děti a mladiství mají zaručenou zvláštní ochranu a dále stanovuje, že děti, které se narodily mimo manželský sňatek, mají stejná práva jako děti narozené v manželství. (Česko, 1993)

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí je stěžejním zákonem v ochraně dětí. Tento zákon jasně definuje děti, na které se ochrana vztahuje a péči o ně, dále popisuje činnost orgánů sociálně-právní ochrany a opatření, která mohou činit, věnuje se zprostředkování osvojení a pěstounské péče, hovoří o pěstounské péči na přechodnou dobu, pojednává o ústavní a ochranné výchově. Tento zákon se zabývá i sociálně-právní ochraně ve vztahu k cizině. V rámci tohoto zákona najdeme také popis zařízení sociálně-právní ochrany a podmínky jejich vzniku. V závěrečné části zákona o sociálně-právní ochraně dětí nalezneme definování inspekce poskytování sociálně-právní ochrany, správní delikty a řízení a místní příslušnost. (Česko, 1999)

Občanský zákoník ve své první části vymezuje, kdo je považován za zletilého a kdo za nezletilého. Ve své druhé části, která je věnována rodinnému právu, se pojednává o manželství, příbuzenství (otcovství, osvojení), vztahům rodiče s dítětem, do čehož spadá rodičovská odpovědnost, péče o dítě či vyživovací povinnost, a v neposlední řadě se věnuje otázkám poručenství a jiným formám péče o dítě (poručenství, opatrovnictví, pěstounská péče). (Česko, 2012) Rodinné právo jde ruku v ruce se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí. Je patrné, že výše zmíněné zákony č. 359/1999 Sb. a č. 89/2012 Sb. pojednávají o tématech, které se navzájem prolínají, a proto je u pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí znalost obou zákonů vyžadována.

Trestní zákoník, který je předpisem trestního práva, se, co se týká ochrany práv dítěte, zmiňuje ve věcech trestných o dětech mladších patnácti let a o mladistvých v několika desítkách paragrafů. Dítětem tento zákon rozumí osobu, která je mladší osmnácti let. Trestné činy, ve kterých se přihlíží k věku účastníka, tedy osoby, na které byl trestný čin proveden, můžeme rozdělit na ty, které jsou do 5 let trestu odnětí svobody, a na ty, díky nimž se mů-

že člověk dostat k více jak 5 letům odnětí svobody. Mezi trestné činy do 5 let, ve kterých figurují děti mladší patnácti let a mladiství, jsou např. podávání alkoholu dítěti, svádění k pohlavnímu styku, nebezpečné pronásledování či opuštění dítěte nebo svěřené osoby. Mezi trestné činy, za něž může být člověk odsouzen k více než 5 letům odnětí svobody, jsou např. vražda, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy, pohlavní zneužití či brání rukojmí. Trestní zákoník doplňuje zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, neboť v první řadě se vždy přihlíží k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže a až pak, v případě, že jeho obsah nestačí k danému případu, přistupuje se k trestnímu zákoníku. (Česko, 2009)

Účel trestního řádu je takový, že upravuje postupy těch orgánů, které jsou činné v trestním řízení takovým způsobem, aby byly trestné činy náležitě zjištěny a jejich pachatelé byli spravedlivě potrestáni podle zákona. Trestní řád vymezuje takové pojmy, jako je např. vyrozumění o vazbě, řízení ve věcech mladistvých, rozhodnutí o změně způsobu výkonu trestu, rozhodnutí o předběžných opatřeních či odklad výkonu trestu. (Česko, 1961) Můžeme tedy konstatovat, že trestní řád dává v život trestní zákoník.

Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže se věnuje podmínkám odpovědnosti mládeže za protiprávní činy, které uvádí trestní zákoník. (Česko, 2003) Tento zákon vymezuje dítě mladší patnáct let věku, jako toho, „*kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku.*“ (Česko, 2003) A dále vymezuje mladistvé jako ty, kteří „*v době spáchání provinění dovršili patnáctý rok a nepřekročili osmnáctý rok svého věku.*“ (Česko, 2003) Tento zákon dále vymezuje trestní odpovědnost dětí mladších patnácti let a trestní odpovědnost mladistvých a uvádí i jednotlivá opatření, která mohou být jak mladistvým, tak dětem mladším patnácti let udělena. Mezi opatření, která mohou být udělena mladistvým, patří výchovná opatření (např. dohled probačního úředníka), ochranná opatření a trestní opatření, podobně je tomu i u dětí mladších patnácti let. Zákon nezapomíná na vymezení práv mladistvých a na mezinárodní justiční spolupráci, které se věnuje ve svém závěru. (Česko, 2003)

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, je stanoven z toho důvodu, aby byla zajištěna stejná práva na výchovu a vzdělání jak dětem od 3 do 18 let (příp. 19 let), která se do takového zařízení dostanou, tak dětem, které docházejí do běžných mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol, jež jsou upraveny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělává-

ní. V tomto zákonu jsou definovány zařízení, jichž se zákon týká, dále se zákon věnuje pracovníkům, kteří v těchto zařízeních pracují, a ustanovuje, co musejí tito pracovníci splňovat. Zákon upravuje práva a povinnosti jak dětí, které jsou zde umístěny, tak pracovníků odpovědných za výchovu a ředitele zařízení. V závěru se zákon věnuje možnostem úhrady pobytu, péči, která je poskytována, kapesným, které děti dostávají, a osobním darům a věcné pomoci, jež jim je možno poskytnout. (Česko, 2002)

Další zákon, zákon o loteriích a jiných podobných hrách, se vztahuje k ochraně dětí jen okrajově. Daný zákon definuje provozování loterií, jmenuje, za jakých podmínek může být podnikání v oblasti loterií povoleno, ale především se tímto zákonem směřuje k ochraně těch osob, jež se účastní loterií a zároveň k redukci sociálních rizik souvisejících s touto činností. Zákon obsahuje jak povolení loterií a tombol, tak definici výherních hracích přístrojů, kurzových sázek, sázkových her v kasinu, dostihových sázek či odvody z loterií a jiných podobných her. (Česko, 1990) V souvislosti s právní ochranou dítěte však obsahuje jednu zásadní větu, která zní: „Osobám mladším 18 let je účast na loteriích a jiných podobných hrách zakázána.“ (Česko, 1990) Touto větou se snaží zákon o loteriích a jiných podobných hrách zabránit vzniku závislosti dětí mladší patnácti let a mladistvým.

Závěrem uvedeme ještě jeden zákon, který se týká opatření k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami. Tento zákon stanovuje opatření, které směřují k ochraně před škodami, jež mohou páchat tabákové výrobky, alkohol nebo jiné návykové látky, dále zavádí opatření, které omezují dostupnost alkoholu a tabákových výrobků a především stanovuje úřadům a orgánům územních samosprávných celků, jak mají tvořit a uskutečňovat programy proti škodlivému působení alkoholu, užívání tabákových výrobků a jiných návykových látek. Zákon jasně definuje omezení o dostupnosti alkoholických nápojů a tabákových výrobků, dále opatření, která vedou k prevenci mírnění škod způsobených užíváním alkoholu a tabákových výrobků a kontrolu nad dodržováním tohoto zákona. V oblasti právní ochrany dětí tento zákon striktně zakazuje prodej a požívání alkoholických nápojů, tabákových výrobků a jiných omamných látek osobám mladším 18 let. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR působí v tomto směru v primární, sekundární i terciární prevenci a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR působí především na poli primární prevence. (Česko, 2005)

Výše citované právní předpisy, jež se snaží právní cestou chránit zdravý vývoj dětí a mládeže, můžeme považovat za základní právní předpisy v oblasti právní ochrany dětí. Tyto zákony však nejsou jediné, které se zabývají ochranou dětí, spadají zde i právní předpisy

o sociálním zabezpečení a jiné právní normy a vyhlášky, jimiž se musí sociální pracovníci, soudci a další osoby působící na poli sociálně-právní ochrany dětí řídit.

3 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ VE FINSKÉ REPUBLICCE

V rámci této kapitoly se nejprve podíváme na sociálně-právní ochranu dětí ve Finské republice, dále si vymezíme zájmy dítěte, které jsou legislativně hájeny, a jaké druhy pomoci mohou být rodině, která se octne v situaci, kterou neumí sama řešit, poskytnuty. Pokračovat budeme ve výčtu služeb, které jsou rodinám s dětmi ve Finské republice nabízeny, a kapitolu uzavřeme legislativním ukotvením sociálně-právní ochrany dětí.

Říká se, že severské země jsou světovými lídry v oblasti péče o dítě. Avšak i zde se setkáváme s dětmi, které žijí v chudobě. Počet dětí žijících v chudobě se mezi lety 1990 – 2004 ztrojnásobil, a to navzdory tomu, že Finská republika je sociálním státem patřícím mezi nejbohatší země světa. Na základě těchto informací dospěl finský parlament k rozhodnutí, jež obsahovalo reformu zákona o ochraně dětí z roku 1983. Nový zákon vyšel v platnost 1. ledna 2008 a jeho znění je považováno za detailnější a exaktní. Tímto zákonem se tedy v současné době řídí orgány sociálně-právní ochrany dětí. (The National Center for Therapeutic Residential and Foster Care, 2008)

Lastensuojelu neboli sociálně-právní ochrana dětí ve Finské republice je organizace, která zabezpečuje ochranu nad dětskými právy a zajišťuje podporu rodinám a jiným osobám, které mají nezletilé dítě v péči v otázkách výchovy. Hlavním cílem této organizace je zajištění toho, aby děti a mladiství měli umožněno vyrůstat v jejich vlastním domově. (City of Helsinki, 2015)

Orgány sociálně-právní ochrany dětí ve Finské republice jsou zákonem pověřené, aby aktivně jednali, pokud to vyžaduje situace, která by ohrožovala život dítěte. Tato organizace je zastáncem toho, že všechny děti mají právo na bezpečné a podnětné prostředí pro život, vyvážený a všestranný vývoj a na zvláštní ochranu. (City of Helsinki, 2015)

Jednání s rodinou ze strany sociálně-právní ochrany dětí může zahájit jakýkoliv člověk, žádost, která se k těmto orgánům dostane, nebo jen oznámení. Orgán sociálně-právní ochrany dětí přijímá a prověřuje jakékoli informace, které získá či obdrží anonymně. (City of Helsinki, 2014)

Důvody ke kontaktování orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve Finské republice mohou nastat v případech, kdy rodina čelí problémům s výchovou dětí mladších patnácti let či s mladistvými, v rodině se vyskytuje násilí, v rodině dochází ke zneužívání látek a ohrožu-

je to chod rodiny, rodina se dostane do různých krizí či pokud rodina potřebuje poskytnout poradenství k řešení svého problému. (City of Helsinki, 2014)

Ve chvíli, kdy dojde k oznámení o problému úřadu, který zabezpečuje sociálně-právní ochranu, má sociální pracovník ze zákona 7 pracovních dní na přezkoumání tohoto oznámení a ke kontaktování rodiny či jiných dalších relevantních subjektů. Pokud sociální pracovník zjistí, že daný problém je urgentní, vyhodnocení, které vypracovává, bude z jeho strany více podrobné. Vyhodnocení situace sociálním pracovníkem by podle zákona mělo být hotové do lhůty třech měsíců. V okamžiku vypracování vyhodnocení je zahájena aktivní spolupráce klienta orgánu sociálně-právní ochrany dětí a sociálního pracovníka. (City of Helsinki, 2014)

Ta rodina, která je klientem orgánu sociálně-právní ochrany dětí, má možnost získání pomoci v zařízeních sociálních služeb. Této rodině bude přidělen její klíčový sociální pracovník, který zhodnotí situaci v rodině a vypracuje plán, kterým se pokusí ve spolupráci s rodinou napravit problém příslušné rodiny. V některých případech se jedná o krátkodobou spolupráci s rodinou, avšak někdy případ vyžaduje dlouhodobou spolupráci, která může být poskytována i několik let. (City of Helsinki, 2014)

Co se týká odpovědnosti za výchovu a péči o děti, tu mají primárně rodiče nebo opatrovníci dětí, ale pokud se dostanou do situace, kterou nejsou schopni řešit, mají právo se obrátit na pomoc společnosti. Pokud z nějakého důvodu nejsou rodiče či opatrovníci schopni se postarat o blahobyt dětí, finská společnost je povinna zasáhnout. V takovém případě je úkolem sociálně-právní ochrany garantovat dítěti blahobyt. Tento druh pomoci není vždy dobrovolný, v některých případech musí orgán sociálně-právní ochrany dětí zasáhnout, aby ochránil dítě, takovým způsobem, jaký mu ukládá legislativa. (Lastensuojelun, a)

V zákoně o sociálně-právní ochraně dětí se dočteme o odpovědnosti za blahobyt dítěte následující:

- a) Primární odpovědnost za blahobyt dítěte náleží rodičům dítěte a jiným osobám odpovědným za výchovu. Rodiče dítěte a poručníci musí zajistit vyvážený vývoj a blahobyt, který upravuje zákon č. 361/1983,
- b) orgány veřejné správy, které pracují s dětmi a rodinami, musí podporovat rodiče a poručníky ve výchově jejich dětí a musí se snažit poskytnout rodinám nezbytnou pomoc v dostatečně brzké době. Dále musí být sociální pracovníci orgánu sociálně-

právní ochrany dětí schopni odkázat rodinu k sociálním službám, kde dále s rodinou budou pracovat,

- c) orgány sociálně-právní ochrany dětí musí poskytnout rodičům, poručníkům a jiným osobám odpovědných za výchovu podporu v oblasti péče a výchovy dětí. Tato podpora spočívá jak v nabídce sociálních služeb, tak v možnosti odebrání dítěte z rodiny. (Finland, 2007)

Sociálně-právní ochrana dětí ve Finské republice, jak je zmíněno výše, prošla změnou v legislativě. Tato legislativa jasně definuje, jak mají orgány sociálně-právní ochrany dětí postupovat, jaké časové lhůty musí sociální pracovníci dodržovat a kdo je odpovědný za výchovu a péči o děti.

Již v tuto chvíli můžeme uvést, že se sociálně-právní ochrana dětí v České republice liší od té ve Finsku v oněch časových lhůtách. Ve Finsku musí sociální pracovník do rodiny vstoupit či ji kontaktovat do 7 pracovních dnů a do jednoho měsíce musí mít zpracované vyhodnocení situace v rodině. V Česku je tomu tak, že pracovník nemá stanovenou lhůtu, do kdy musí zahájit aktivní spolupráci s rodinnou, ale musí vyhodnocení vypracovat do jednoho měsíce od přijetí oznámení, tedy do stejné doby, jako je tomu ve Finsku.

3.1 Zájmy dítěte z hlediska legislativy

V první řadě je třeba uvést, že ve Finské republice je za dítě považována osoba, která nedosáhla osmnácti let věku. Za mladistvého je následně považována osoba ve věku 18 – 20 let. (Finland, 2007) Z tohoto plyne, že sociálně-právní ochrana ve Finské republice se vztahuje na všechny osoby do 20 let jejich věku, kdežto v České republice se sociálně-právní ochrana týká osob do 18 let jejich věku.

Výše jsme uvedli, na jaké osoby se vztahuje sociálně-právní ochrana z hlediska věku. Nyní představíme situace, za jakých sociální pracovníci zahajují svůj výkon zaměřený na ochranu dětí a mladistvých.

Aby orgán sociálně-právní ochrany dětí zahájil spolupráci s rodinou, ve které žije dítě, musí, jak jsme výše uvedli, dostat nějaký podnět, na základě kterého do rodiny vstoupí a bude nadále jednat.

K situacím, které ohrožují dítě, patří tyto:

- 1) rodiče, kteří trpí psychickými problémy či nemocemi, jako je například deprese apod.,

- 2) rodiče, kteří nepřiměřeně požívají alkohol či jiné omamné látky,
- 3) domácí násilí,
- 4) dítě či mladiství konají věci, jež jsou nebezpečné nebo mohou poškodit jejich zdraví,
- 5) dítě, které trpí psychickými problémy,
- 6) dítě, na které jeho rodina přenesla více odpovědnosti než je vhodné vzhledem k jeho věku. (Lastensuojelun, b)

Tyto všechny situace, a samozřejmě situace týkající se týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte, patří mezi ty, které ohrožují zdravý vývoj dítěte, a tak je potřeba zásahu státu. Zásah státu prostřednictvím sociálně-právní ochrany dětí je v souladu s legislativou, neboť, jak již bylo zmíněno výše, odpovědnost za vývoj a vzdělání mají primárně rodiče, pokud této odpovědnosti nejsou schopni dostát, nastupuje stát, který je odpovědný zajistit dítěti zdravý vývoj v podnětném prostředí.

V případě, kdy zahájí sociální pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí spolupráci s rodinou s dítětem či dětmi, je povinen dbát při hájení zájmů dítěte či dětí následujících skutečností:

- vývoj a výchova dítěte musí být vyváženy tak, aby plynule navazovaly na jeho předcházející život,
- dítěti musí být zajištěno porozumění a láska v závislosti na jeho věku a vývojovém stupni,
- dítěti musí být poskytnuto vzdělání s ohledem na jeho přání a schopnosti,
- prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, by mělo umožňovat jeho přirozený vývoj jak po fyzické, tak psychické stránce,
- postupně by měla narůstat odpovědnost dítěte za své jednání,
- dítě by mělo mít možnost se zapojit do věcí, které se týkají jeho osoby, vyjádřit svůj názor a zasahovat do těchto záležitostí,
- u každého dítěte je v neposlední řadě třeba dbát jeho rodného jazyka a jeho kulturních a náboženských hodnot. (Finland, 2007)

V souvislosti s bodem, který se týká vyjádření dítěte k jeho záležitostem, můžeme dodat, že dítě, které dosáhlo již dvanácti let věku, má nárok k vyjádření svého vlastního názoru ve věcech, které se týkají jeho osoby. (Finland, 2007)

V této podkapitole jsme si objasnili, že hlavním zájmem dítěte je jeho zdravý vývoj v prostředí, které je podnětné a umožní mu vyrůst s ohledem na jeho kulturní a náboženské hodnoty. Ve Finské republice se setkáváme s tím, že za mladistvého je považována osoba do 20 let věku a do 18 let věku je osoba považována za dítě, což se v komparaci s Českou republikou liší, neboť v České republice je za dítě považována osoba do 15 let a mladistvý od 15 do 18 let. Co se týká situací, za jaký je sociálně-právní ochrana zahajována, můžeme konstatovat, že si jsou Česká i Finská republika v této oblasti velmi podobné a zastávají v hájení zájmů dítěte obdobný názor.

3.2 Druhy pomoci rodinám

V souvislosti se zahájením aktivní spolupráce mezi rodinou a orgánem sociálně-právní ochrany dětí je třeba objasnit, že odebrání dětí z rodiny je nejzazší možnost, ke které se orgán sociálně-právní ochrany dětí uchyluje. Orgán sociálně-právní ochrany dětí se především snaží o zachování dítěte v rodině tak, aby se vazby mezi dítětem a rodinou nepřerušily. Veškeré druhy pomoci, které orgány sociálně-právní ochrany dětí rodině nabízí, jsou pro rodinu dobrovolné a založené na spolupráci rodiny se sociálním pracovníkem orgánu sociálně-právní ochrany dětí. (Lastensuojelun, c)

Mezi hlavní druhy pomoci rodinám patří práce rodinného pracovníka přímo v rodině, podpůrní jednotlivé osoby nebo celé rodiny, finanční pomoc zaměřená na volnočasové aktivity dětí, peer programy a léčebné a terapeutické služby. (Lastensuojelun, c)

Práce rodinného pracovníka obsahuje jak pomoc rodičům po stránce výživy dětí, tak po stránce pomoci s výchovou. Tento pracovník pravidelně navštěvuje rodinu v jejím přirozeném prostředí a zabezpečuje pomoc a podporu rodině, která sama není schopna zajistit péči o dítě a domácnost. Cílem této služby je naučit rodinu samostatně fungovat v takové míře, že nebude potřeba zásahu cizí osoby a bude zabezpečen blahobyt dítěte po všech stránkách. (Lastensuojelun, c)

Podpůrní osoby zprostředkovávají pomoc prostřednictvím dospělé osoby, jež vypomáhá rodině s některými činnostmi nebo se účastní některých aktivit rodiny. Co se týká podpůrních rodin, jedná se o běžné rodiny, ke kterým může docházet dítě z rodiny problémové. Jak jednotlivci, tak rodiny musí projít řádným tréninkem, než může být zahájeno využívání jejich služeb. (Lastensuojelun, c) Tato služba tak neprobíhá v přirozeném prostředí rodiny, ale spíše se jedná o to, že dítě navštěvuje rodinu podpůrnou.

Finanční pomoc zaměřená na volnočasové aktivity dětí je službou, která se drží hesla, že každé dítě má právo na to si hrát a mít své vlastní volnočasové aktivity. Tato služba se snaží zajistit finanční prostředky pro děti, jejichž rodiče si nemohou dovolit uhradit docházku do volnočasových kroužků. (Lastensuojelun, c)

Peer programy neboli programy pro lidi stejného zájmu razí teorii, že lidé v nějaké situaci naleznou největší podpory u lidí, kteří se nacházejí ve stejné situaci jako oni sami. Peer programy zahrnují různé aktivity, setkání či výlety s lidmi, kteří jsou ve stejných či podobných situacích. (Lastensuojelun, c) Díky peer programům mohou lidé zjistit, že nejsou jedinými, které trápí podobný problém, a navzájem si mohou sdělovat zkušenosti a dojít k novým závěrům a takto si pomoci.

Léčebné a terapeutické služby jsou již odbornými službami, do kterých se chodí většinou na doporučení lékařů, školních psychologů nebo školních poradců. Tito odborníci rodině poskytnou potřebnou pomoc a dají rodině kontakt na instituce, které mohou jejich problém řešit. Těchto služeb většinou využívají rodiny s dětmi s výukovými problémy (např. dyslexie, dyspraxie, dysgrafie). (Lastensuojelun, c)

Tyto všechny služby se snaží orgány sociálně-právní ochrany dětí rodinám s dětmi nabídnout v případech, kdy vyhodnotí, že v rodině nastal problém, který vede ke špatnému vývoji dítěte či by mohl dítě ohrozit na životě. Rodina pak sama musí rozhodnout, zda nabízenou pomoc přijme či nikoli. Pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí tyto služby využívají jako prvotní pomoc pro rodiny, aby zachovali chod rodiny a nemuseli přistupovat k odebírání dítěte či dětí z rodiny.

3.3 Služby pro rodiny s dětmi

Rodinám s dětmi jsou ve Finské republice nabízeny nejrůznější služby, které mají předcházet vzniku možným problémům v rodinách. Každý má zde možnost se obrátit na pomoc profesionála v oblasti výchovy a vzdělávání dětí, pokud sám situaci v rodině nezvládá. Pomoc se rodinám poskytuje za pomoci vzdělávání, prací s mládeží či dětskými centry. (Lastensuojelun, d)

Služby rodinám s dětmi jsou nabízeny podle věku dítěte. Rozlišujeme tedy následující:

1. rodinám, které mají děti do 7 let věku, je nabízena pomoc v mateřských a dětských zdravotních centrech, denních centrech a v rámci předškolního vzdělávání,

2. rodiny s dětmi ve školním věku mohou najít pomoc v družinách, školách, při spolupráci žáků se školou a v zařízeních pracujících s mládeží,
3. pokud rodina potřebuje ještě další služby, tak může využít rodinnou službu, vedení dětí a rodiny nebo rodinnou mediaci. (Lastensuojelun, d)

Jednotlivé služby si nyní popíšeme, neboť se mohou v nabízených službách oproti stejně pojmenované službě v České republice lišit.

Mateřská a dětská zdravotní centra mají za svůj primární úkol monitorovat těhotenství, tedy zdravotní stav jak matky, tak nenarozeného dítěte, a dále vývoj a růst samotného dítěte. Mateřská centra sledují ženu po dobu těhotenství. Jakmile žena porodí, péči přebírá dětské zdravotní centrum, a to až do sedmého roku věku dítěte. Tato centra nejenže pečují o zdraví dítěte a matky, ale také poskytují rady rodičům ohledně výchovy dětí. V těchto zařízeních pracují převážně zdravotní sestry. Tato centra se nacházejí v každém městě a své služby poskytují zdarma. Pro ženy, které jsou těhotné, a pro rodiny s dětmi je tato služba dobrovolná. (Lastensuojelun, d)

Denní centra se snaží poskytnout pomoc rodičům, kteří potřebují chodit do práce, nebo rodičům, kteří docházejí do školy. Do těchto zařízení mohou docházet děti do 7 let věku, tedy do doby, dokud nenastoupí povinnou školní docházku. Tato centra mohou být jak soukromé, tak státní. (Lastensuojelun, d)

Předškolní vzdělávání zahrnuje vzdělávání dětí od šestého roku věku do nástupu na základní školu. Cílem je naučit děti takovým znalostem, aby jejich přechod z mateřské školy na základní školu byl co nejméně násilný. Toto vzdělávání je prováděno formou hry a skupinových úkolů, které děti plní. Tato služba je bezplatná a dobrovolná. (Lastensuojelun, d)

Družiny jsou kluby, do kterých děti školního věku docházejí před a po vyučování. Družiny dětem zajišťují program v podobě různých volnočasových aktivit. Tato služba je poskytována téměř ve všech městech, a to jak pro děti prvního či druhého stupně základní školy, tak pro děti vyžadující speciální potřeby. (Lastensuojelun, d)

Základní vzdělávání musí absolvovat každé dítě ve Finsku. Toto vzdělávání začíná dítě navštěvovat po dosažení sedmého roku života a je ukončeno buď ve chvíli, kdy dítě projde všemi devíti ročníky, nebo po odchození deseti let na základní škole. Základní škola je rozdělena na první stupeň, který zahrnuje první až šestou třídu, a na druhý stupeň zahrnující sedmou až devátou třídu. (Lastensuojelun, d)

Práce žáků se školou zajišťuje spoluprací školy s rodinou v oblasti docházky dítěte do školy, jeho volby povolání či výchovných problémů žáka. Ve škole tuto činnost zajišťuje školní sociální pracovník a školní psycholog. (Lastensuojelun, d)

Zařízení pracující s mládeží je služba, kterou zřizuje obec. Tato služba se snaží zabezpečit, aby mládež smysluplně trávila svůj volný čas. Každá obec pořádá různé aktivity, kterých se účastní mladí lidé, např. výlety, večerní posezení, workshopy. Tato služba je dobrovolná. (Lastensuojelun, d)

Rodinná služba neboli pomoc v domácnosti je službou pro rodiny s dětmi. Cílem je pomoc rodině s domácími pracemi, například s vařením, praním a uklízením, a s péčí o děti a předcházení tak vzniku problémů. Tato služba je službou dočasnou. (Lastensuojelun, d)

Vedení dětí a rodiny je službou nabízející pomoc a podporu při výchově dětí a ve věcech týkajících se chodu rodiny. Většinou je tato služba poskytována prostřednictvím poradenství, které provádí příslušná obec. (Lastensuojelun, d)

Rodinná mediace má za cíl usměrnit takovou situaci v rodině, kdy nejsou schopni její členové najít společné řešení problému. Rodinná mediace se většinou snaží předcházet rozvodu rodičů. Tato služba je dobrovolná a může být využívána jak všemi členy rodiny, tak jen některými členy. (Lastensuojelun, d)

Tyto zmíněné služby jsou připraveny poskytnout své služby rodinám, které řeší problémy při výchově dětí, chodu domácnosti či při neshodách mezi partnery. Většina těchto služeb je dobrovolná a bezplatná, proto si ji může dovolit každá rodina ve Finské republice bez ohledu na to, v jaké finanční situaci se aktuálně nachází.

3.4 Legislativa sociálně-právní ochrany dětí ve Finské republice

Tak jako sociální pracovníci v České republice, i pracovníci vykonávající sociálně-právní ochranu dětí ve Finské republice musí být kvalifikovaní, mít vystudovanou vysokou školu a musí mít znalosti platné legislativy, kterou se řídí.

Legislativně je sociálně-právní ochrana dětí ve Finské republice ukotvena především v zákoně č. 417/2007 (Child Welfare Act). Dalšími zákony, které se dotýkají ochrany práv dítěte, jsou tyto:

- zákon č. 361/1983 (Child Custody and Right of Access Act),
- zákon č. 1596/2015 (Paternity Act),

- zákon č. 22/2012 (Adoption Act),
- zákon č. 704/1975 (Lapsen elatuksesta annetussa laissa),
- zákon č. 41/1986 (Päihdehuoltolaissa),
- zákon č. 234/1929 (Avioliittolaissa),
- zákon č. 628/1998 (Basic Education Act),
- zákon č. 390/2015 (The Act on the Promotion of Sports and Physical Activity),
- zákon č. 272/2005 (Act on Qualification Requirements for Social Welfare Professionals).

Tyto citované zákony si postupně představíme a uvedeme, čím jsou důležité pro ochranu práv dítěte.

Zákon č. 417/2007 (Child Welfare Act) je základním zákonem v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Tento zákon vymezuje, kdo nese odpovědnost za blahobyt dítěte, kdo je považován za dítě a kdo za mladistvého a uvádí, že se má přihlížet k názoru dítěte a k jeho přáním. Dále tento zákon upravuje, jak se dítě může stát klientem orgánu sociálně-právní ochrany dětí, za jakých podmínek může být dítě odebráno z rodiny, co odebrání předchází a co se děje po odebrání dítěte z rodiny. V neposlední řadě zákon definuje náhradní rodinnou péči. (Finland, 2007)

Zákon č. 361/1983 (Child Custody and Right of Access Act) upravuje především péči o dítě tak, aby dítě vyrůstalo v podnětném prostředí, které je bezpečné a vhodné pro jeho zdravý vývoj. Zákon definuje povinnosti plynoucí z odpovědnosti za péči o dítě a dále se v něm uvádí i skutečnost, že péče o dítě rodičem či jinou osobou odpovědnou za péči začíná narozením dítěte či svěřením dítěte do péče a končí dosažením osmnácti let nebo pokud dítě uzavře sňatek před dosažením osmnáctého roku života. Ve svém závěru zákon upravuje proces navrácení dítěte ze zahraničí. (Finland, 1983)

Zákon č. 11/2015 (Paternity Act) uvádí zákonem dané informace o uznávání otcovství. Zákon pojednává o určení otcovství na základě manželství a v jiných případech, jakým způsobem se provádí dokazování otcovství a jak se může muž bránit v případě, kdy je neoprávněně označen otcem. Tento zákon ve Finské republice vstoupil v platnost 1. ledna 2016. (Finland, 2015a)

Zákon č. 22/2012 (Adoption Act) je zákon o adopci dětí. Tento zákon vymezuje, za jakých okolností je možné provést adopci dítěte či dospělé osoby, jaké jsou podmínky adoptce

a že je potřeba jednat vždy tak, aby tento čin byl v souladu s nejlepšími zájmy dítěte. (Finland, 2012)

Zákon č. 704/1975 (Lapsen elatuksesta annetussa laissa) zabezpečuje dítěti právo na přiměřené výživné, které v první řadě mají zabezpečovat rodiče dítěte. Tento zákon bere v potaz i možnost, že dítě je již schopno samostatné výdělečné činnosti. Podle tohoto zákona končí vyživovací povinnost rodičů, jakmile dítě dosáhne osmnácti let věku. Po dosažení tohoto věku se může rodič podílet na hrazení výživného dítěte v případě, že se dítě soustavně připravuje na výkon povolání na střední či vysoké škole. (Suomi, 1975)

Zákon č. 41/1986 (Päihdehuoltolaissa) ustanovuje co je a co není návyková látka, kdo může požívat alkohol a tabákové látky a jak čelit závislostem na těchto látkách. Zákon usiluje především o prevenci a redukci zneužívání alkoholu, tabákových a jiných návykových látek. (Suomi, 1986)

Zákon č. 234/1929 (Avioliittolaissa) upravuje poměry manželství. Tento zákon jasně definuje, za jakých podmínek se uzavírá manželství a kdy manželství končí. Tento zákon hovoří o tom, že jsou si manželé rovni, měli by mít k sobě vzájemnou důvěru a pracovat pro blaho rodiny. (Suomi, 1929)

Zákon č. 628/1998 (Basic Education Act) neboli zákon o povinné školní docházce upravuje základní vzdělání, které je ve Finské republice povinné. Zákon hovoří o zřizovateli předškolních a školních zařízeních, udává, v jakém jazyku má být výuka vedena a stanovuje kurikulum, kterým se mají pedagogové řídit. V tomto zákoně je jasně stanovena organizace školního roku a rovněž je v něm uvedeno, že základní vzdělávání je bezplatné. (Finland, 1998)

Zákon č. 390/2015 (Act on the Promotion of Sports and Physical Activity) se zaměřuje na podporu sportu a fyzické aktivity nejen dětí, ale celé populace. Účelem tohoto zákona je především podpořit vznik sportovišť a sportovních klubů a zajistit tak prostředky pro zlepšení fyzické kondice dětí, mládeže a dospělých osob. Tento zákon také zahrnuje oblast vrcholových sportů a financování sportu v rámci Finské republiky. (Finland, 2015b)

Zákon č. 272/2005 (Act on Qualification Requirements for Social Welfare Professionals) byl uveden v platnost především z důvodu zajištění kvalifikovaných pracovníků v oblasti sociálního zajištění. Tento zákon předepisuje, že každý pracovník v sociálních službách musí mít příslušné vzdělání a praxi. Sociální pracovník má tedy například zákonem stano-

veno, že musí mít magisterský titul v oblasti sociální práce nebo v oboru, kde je sociální práce hlavním předmětem. (Finland, 2005)

Shora citované zákony nejsou úplným výčtem všech zákonů, které se dotýkají ochrany práv dítěte. Existuje celá řada dalších zákonů a vyhlášek platných ve Finské republice, které musí pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí znát a kterými se musí řídit.

Výše zmíněné zákony se v porovnání s těmi, které jsou platné v České republice, liší především v tom, že každý zákon pojednává o jedné konkrétní věci. V České republice naopak zákon zahrnuje několik věcí najednou, jako je tomu například v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

V rámci empirické části se věnujeme komparativní analýze ukotvení sociálně-právní ochrany dětí v České a Finské republice. Konkrétně uvádíme jak jejich společné, tak jejich odlišné prvky.

Analyzujeme především ministerstvo, které má pod sebou oblast sociálně-právní ochrany dětí a platnost legislativy, tedy kdy došlo k poslední reformě zákona sociálně-právní ochrany dětí v obou zemích. Dále se věnujeme orgánům činným v této oblasti a dětem, na které se ochrana vztahuje. V závěru jmenujeme opatření, která mohou orgány činné v sociálně-právní ochraně dětí konat, a služby, které mohou rodiny s dětmi využívat v případech, že se ocitnou v situaci, kterou nejsou schopni sami řešit.

V závěrečném shrnutí je uvedena kompletní komparativní analýza obou legislativ. Pro lepší přehlednost byla vytvořena tabulka, která shrnuje informace o dané problematice. Tato tabulka je umístěna v úvodní části každé porovnávané oblasti.

4.1 Realizované výzkumy na poli sociálně-právní ochrany dětí

Mezi výzkumy, které byly realizované na poli sociálně-právní ochrany dětí a které se zaměřovaly především na komparaci zemí zahrnujících jak Českou, tak Finskou republiku, řadíme výzkum Agentury EU pro základní práva (FRA) z roku 2013.

Mapování systémů sociálně – právní ochrany dětí v rámci Evropské unie

Výzkum, který realizovala FRA, byl zaměřen na to, aby vytvořil přehled o systémech sociálně-právní ochrany dětí jednotlivých států Evropské unie. Tato studie byla iniciována Evropskou komisí, neboť v minulých letech docházelo v zemích Evropské unie k novelizacím legislativ upravujících sociálně-právní ochranu dětí.

Další výzkum provedený za účelem komparace různých systémů sociálně- právní ochrany dětí v pěti zemích je výzkum provedený Britskou asociací sociálních pracovníků (2014).

Sociálně – právní ochrana dětí v Evropě: Tvorba mezinárodního komparačního modelu k zajištění informací pro národní politiku a praxi

Tento výzkum se věnuje sociálně-právní ochraně dětí, kdy jednotlivé systémy porovnává s důrazem na švýcarský systém sociálně-právní ochrany dětí. Hlavním cílem tohoto výzkumu byla tvorba šetrné sociálně-právní ochrany dětí a užívání evidence, která může informovat vládu a následně orgány činné v praxi.

4.2 Cíle výzkumu

Na začátku výzkumu jsme stanovili jeden hlavní a několik dílčích výzkumných cílů.

Hlavní výzkumný cíl:

- Porovnat ukotvení sociálně-právní ochrany dětí v České a Finské republice ve vybraných oblastech pomocí komparativní analýzy.

Dílčí výzkumné cíle vyplývající z hlavního cíle:

- Vymezit spádové ministerstvo sociálně-právní ochrany dětí v České a Finské republice.
- Stanovit dobu, od kdy je legislativa sociálně-právní ochrany dětí platná v obou zemích.
- Vymezit orgány činné v oblasti sociálně-právní ochrany dětí v obou zemích.
- Vymezit děti, na které se sociálně-právní ochrana vztahuje v obou zemích.
- Vymezit opatření ukládaná orgány sociálně-právní ochrany dětí v obou zemích.
- Vymezit sociální služby pro rodiny s dětmi v obou zemích.

4.3 Výzkumné otázky

Na základě stanovených cílů jsme stanovili výzkumné otázky:

- Pod jaké ministerstvo spadá sociálně-právní ochrana dětí v České a Finské republice?
- V jakém roce vstoupila v platnost legislativa sociálně-právní ochrany dětí v České a Finské republice?
- Jaké jsou orgány činné v oblasti sociálně-právní ochrany dětí v České a Finské republice?
- Na jaké děti se vztahuje sociálně-právní ochrana v České a Finské republice?
- Jaká opatření ukládají orgány sociálně-právní ochrany dětí v České a Finské republice?
- Jaké sociální služby pro rodiny s dětmi jsou zřízeny v České a Finské republice?

4.4 Metoda výzkumu

V rámci empirické části postupujeme skrze komparativní analýzu a obsahovou analýzu dokumentů. Vzhledem k charakteru tématu, které zkoumáme, využíváme kvalitativní me-

todu zpracování dat. Při komparativní analýze a obsahové analýze dokumentů vycházíme především z legislativních předpisů jak České, tak Finské republiky v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a dále z webových stránek ministerstev, pod které sociálně-právní ochrana v rámci příslušné země spadá.

Jak samotný název kvalitativní metody, komparativní analýza a obsahová analýza dokumentů, napovídá, jde především o analýzu a zhodnocení obsahu, tedy textu, v písemných dokumentech. (Gavora, 2010, str. 142) Pomocí této metody můžeme zjišťovat rozdíly mezi různými dokumenty v rámci jednoho porovnávaného oboru.

4.5 Komparace sociálně-právní ochrany v oblasti spádových ministerstev

Každá země má svá ministerstva, pod která spadají různé rezorty. Co se týká sociálně-právní ochrany dětí v České republice, spadá tato oblast pod Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Ve Finské republice oblast sociálně-právní ochrany dětí zaštiťují ministerstva dvě, Ministerstvo sociálních záležitostí a zdraví a Ministerstvo rodinných záležitostí a sociálních služeb. V tabulce č. 1 máme jednotlivá ministerstva popsána z hlediska oblastí, které pod ně spadají, a uvádíme zde i jméno aktuálního ministra příslušného ministerstva.

	Česká republika	Finská republika
Ministerstvo	Ministerstvo práce a sociálních věcí	Ministerstvo sociálních záležitostí a zdraví a Ministerstvo rodinných záležitostí a sociálních služeb
Ministr příslušného ministerstva	Mgr. Michaela Marksová	Mgr. Hanna Mäntylä a Bc. Juha Rehula
Oblasti spadající pod příslušné ministerstvo	Důchodové pojištění, sociální pojištění, nemocenské pojištění, sociálně-právní ochrana dětí a pomoc zaměřená na rodiny s dětmi, pomoc v hmotné nouzi, pracovně	Administrativa a plánování, pojištění v nezaměstnanosti a zdravotní pojištění, penzijní pojištění, podpora sociálních služeb a zdraví, sociální a zdravotní služby, sociálně-právní

	právní vztahy, sociální práce a sociální služby, státní sociální podpora, nezaměstnanost a úřady práce, zdravotní postižení	ochrana dětí, pracovní bezpečnost a zdraví, zabezpečení příjmu a zabezpečení genderové rovnosti
--	---	---

Tabulka č. 1 *Komparace sociálně-právní ochrany v oblasti spádových ministerstev*

Jak jsme již uvedli, sociálně-právní ochrana dětí v České republice spadá pod ministerstvo práce a sociálních věcí. V čele tohoto ministerstva stojí v současné době paní Mgr. Michaela Marksová, a to od 29. ledna 2014. Pod Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky náleží nejen sociálně-právní ochrana dětí, ale také řešení důchodového a sociálního pojištění, nemocenské pojištění, pomoc v hmotné nouzi, legislativa upravující poměr zaměstnance a zaměstnavatele, sociální práci a sociální služby, státní sociální podporu, nezaměstnanost a úřady práce a zdravotní postižení.

Ve Finské republice sociálně-právní ochrana dětí spadá jak pod Ministerstvo sociálních záležitostí, tak pod Ministerstvo rodinných záležitostí a sociálních služeb. Tato dvě ministerstva jsou sice řízena dvěma ministry, ale navzájem spolupracují a vzájemně se v oblastech svého zájmu prolínají. Ministerstvo sociálních záležitostí a zdraví je vedeno paní Mgr. Hanna Mäntylä a Ministerstvo rodinných záležitostí a sociálních služeb je pod vedením pana Bc. Juha Rehula. Tato ministerstva společně zastřešují oblasti administrativy a plánování v rámci jejich resortu, pojištění v nezaměstnanosti a zdravotní pojištění, dále penzijní pojištění, podpora sociálních služeb a zdraví, sociální a zdravotní služby, sociálně-právní ochranu dětí, pracovní bezpečnost a zdraví, zabezpečení příjmu a zabezpečení genderové rovnosti.

Z výše uvedeného plyne, že jak Česká, tak Finská republika oblast sociálně-právní ochrany dětí řadí pod ministerstvo upravující sociální sféru. V České republice hovoříme o jednom ministerstvu, tedy o Ministerstvu práce a sociálních věcí, a ve Finské republice hovoříme o ministerstvech dvou, a to o Ministerstvu sociálních záležitostí a zdraví a o Ministerstvu rodinných záležitostí a sociálních služeb. V České republice je tak v čele sociální sféry ministryně jedna, Mgr. Michaela Marxová, a ve Finské republice působí ministři dva, Mgr. Hanna Mäntylä a Bc. Juha Rehula.

Při komparaci jednotlivých oblastí, které spadají pod příslušná ministerstva, můžeme uvést, že tyto oblasti se velmi shodují. Obě země pod ministerstva zahrnují důchodové pojištění, zdravotní pojištění, sociálně-právní ochranu dětí, nezaměstnanost a podporu v nezaměstnanosti, zabezpečení pracovně právních vztahů a sociální služby. Česká republika zde navíc oproti Finské republice zahrnuje pomoc v hmotné nouzi a Finská republika má v této sféře zahrnutý na rozdíl od České republiky i otázky genderové rovnosti.

4.6 Komparace zákonů týkající se sociálně-právní ochrany dětí z hlediska data, kdy vstoupily v účinnost

Pokud hovoříme o legislativě týkající se sociálně-právní ochrany dětí, měli bychom příslušný zákon porovnat i v rámci toho, jak dlouho je daný zákon platný. V tabulce č. 2 uvádíme jak jednotlivé zákony, tak jejich datum, kdy vstoupily v platnost a od kdy jsou účinné.

	Česká republika	Finská republika
Zákon	Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí	Zákon č. 417/2007, Child Welfare Act, Zákon č. 361/1983 (Child Custody and Right of Access Act), Zákon č. 704/1975 (Lapsen elatuksesta annetussa laissa)
Datum vstoupení v platnost / datum vstoupení v účinnost	30. prosince 1999 / 1. dubna 2000	v účinnosti od 1. ledna 2008 v účinnosti od 1. ledna 1984 v účinnosti od 1. ledna 1976

Tabulka č. 2 Komparace zákonů týkající se sociálně-právní ochrany dětí z hlediska data, kdy vstoupily v účinnost

V České republice je považován zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, za hlavní zákon, který upravuje ochranu dítěte. Tento zákon vstoupil v platnost 30. 12. 1999 a v účinnost vstoupil k 1. 4. 2000. Tedy tímto zákonem se orgány činné v sociálně-právní ochraně dětí řídí více jak 16 let.

V rámci Finské republiky je v oblasti sociálně-právní ochrany dětí platný zákon č. 417/2007, Child Welfare Act. Ve Finské republice se tímto zákonem řídí orgány činné v sociálně-právní ochraně dětí od 1. 1. 2008, tj. více jak 8 let. Tento zákon však není jediným, který zahrnuje ochranu práv dětí ve Finské republice. Zahrnujeme zde i zákon č. 361/1983, jež upravuje výchovu dítěte a jeho práva na přístup k informacím a úkonům, které se ho týkají. Tento zákon je účinný od 1. 1. 1984. A dále zákon č. 704/1975, který ochraňuje dítě v oblasti výživného, na něž má každé dítě podle tohoto zákona právo. Tento zákon je účinný od 1. 1. 1976.

Ze zjištěných informací vyplývá, že Česká republika má zákon upravující sociálně-právní ochranu dětí jednou tak starý, jako je tomu ve Finské republice. Pokud však hovoříme o dalších zákonech platných ve Finské republice, zde má Finská republika oproti České republice zákony mnohem starší.

V České republice platí především zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, který zahrnuje jak ochranu dítěte, jeho výchovy a práva na informace ve věcech týkajících se jeho osoby, tak stanovení výživného. Ve Finské republice se však setkáváme s tím, že jednotlivé oblasti ochrany dítěte jsou upravovány konkrétními zákony. Ve Finské republice se tak řídí více zákony než v České republice, ale v České republice jsou jednotlivé oblasti ochrany dítěte zahrnuty v jednom zákoně. Ačkoliv je zákon v České republice pouze jeden a ve Finsku je těchto zákonů více, sociálně-právní ochrana obou zemí se zabývá stejnými tématy.

4.7 Komparace orgánů sociálně-právní ochrany dětí

Sociálně-právní ochrana je vždy vykonávána orgány, které jsou činné v této oblasti. Každá země má své vlastní orgány, které vykonávají ochranu dítěte, pokud jeho rodiče v nějaké z oblastí výchovy řádně neplní své povinnosti. V tabulce č. 3 uvádíme přehledně jednotlivé orgány sociálně-právní ochrany dětí v obou zemích.

	Česká republika	Finská republika
Orgány sociálně-právní ochrany dětí	Obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecních úřady, krajské úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí, soudy.	Orgány obce odpovědné za sociální služby, ostatní autority obce, veřejné autority, obce, svazy obcí, Ministerstvo sociálních záležitostí a zdraví a Ministerstvo rodinných záležitostí a sociálních služeb, soudy.

Tabulka č. 3 *Komparace orgánů sociálně-právní ochrany dětí*

V České republice působí jako orgány činné v oblasti sociálně-právní ochrany dětí obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, krajské úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí a soudy.

Ve Finské republice patří mezi orgány činné v oblasti sociálně-právní ochrany dětí orgány obce odpovědné za sociální služby, obce a ostatní autority obce, veřejné autority, svazy obcí, Ministerstvo sociálních záležitostí a zdraví, Ministerstvo rodinných záležitostí a sociálních služeb a soudy.

Jak v České, tak ve Finské republice jsou hlavními orgány sociálně-právní ochrany dětí obce, ministerstva a soudy. Tyto orgány mají obě země společné. V České republice jsou dalšími orgány krajské úřady a úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Ve Finské republice pak oproti České republice působí jako orgány činné v oblasti právní ochrany dítěte orgány obce odpovědné za sociální služby, veřejné autority a svazy obcí.

4.8 Komparace dětí, na něž se sociálně-právní ochrana zaměřuje

Hovoříme-li o sociálně-právní ochraně dětí, vždy hovoříme o určitých dětech, na které se tato ochrana vztahuje. Vzhledem k tomu, že nemůžeme generalizovat, je potřeba si děti, na

něž se sociálně-právní ochrana zaměřuje, popsat. V tabulce č. 4 uvádíme jednotlivé děti, na které se vztahuje sociálně-právní ochrana v České a Finské republice.

	Česká republika	Finská republika
Děti, na něž se sociálně-právní ochrana zaměřuje	<p>Děti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jejichž rodiče <ol style="list-style-type: none"> 1. zemřeli, 2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo 3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti; <p>které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy;</p> <p>které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-i o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají pře-stupky nebo jinak ohrožují občanské</p>	<p>K situacím, které ohrožují dítě, patří tyto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rodiče, kteří trpí psychickými problémy či nemocemi, jako je například deprese apod., - rodiče, kteří nepřiměřeně požívají alkohol či jiné omamné látky, - domácí násilí, - dítě či mladiství konají věci, jež jsou nebezpečné nebo mohou poškodit jejich zdraví, - dítě, které trpí psychickými problémy, - dítě, na které jeho rodina přenesla více odpovědnosti než je vhodné vzhledem k jeho věku.

	<p>soužití;</p> <p>které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;</p> <p>na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;</p> <p>které jsou na základě žádosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umístovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;</p> <p>které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;</p> <p>které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu;</p> <p>pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové inten-</p>	
--	---	--

	zity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.	
--	---	--

Tabulka č. 4 *Děti, na něž se sociálně-právní ochrana zaměřuje*

Sociálně-právní ochrana se v České republice zaměřuje na děti, jejichž rodiče buď zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti anebo jejich rodiče nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti. Dále na děti, které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřením dítěte do její výchovy, děti, které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití a děti, které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte. Pak se jedná o děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu, děti, které jsou na základě žádosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců a na děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami. Jako poslední uvádí zákon děti, které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu. U všech těchto událostí hovoříme jako o ohrožujících v případě, kdy tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

Ve Finské republice zákon hovoří především o situacích, které ohrožují děti. Mezi situace, které ohrožují dítě a tak je zde potřeba zásahu orgánů sociálně-právní ochrany, patří situace, kdy rodiče trpí psychickými problémy či nemocemi, jako je například deprese apod., dále kdy rodiče nepřiměřeně požívají alkohol či jiné omamné látky a kdy se v rodině vy-

skytuje domácí násilí. Ochrana se vztahuje dále na dítě či mladistvé, kteří konají věci, jež jsou nebezpečné nebo mohou poškodit jejich zdraví, na dítě, které trpí psychickými problémy a na dítě, na které jeho rodina přenesla více odpovědnosti, než je vhodné vzhledem k jeho věku.

Při komparaci dětí, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje, můžeme vidět, že v České i Finské republice se společně zaměřují na děti, které vedou takový život, jež je pro jejich život nebezpečný, tj. požívají alkohol a jiné omamné látky, a dále na děti, které jsou ohroženy domácím násilím. V České republice se dítě více specifikuje a tak se ochrana vztahuje na děti, jejichž rodiče zemřeli, zneužívají svých práv ve vztahu k rodičovské odpovědnosti nebo svoji rodičovskou odpovědnost vůbec neplní. Dále se ochrana vztahuje na děti, které byly svěřeny do péče jiné osobě, a na děti, které se opakovaně dopouštějí útěků z domova. Následně se zaměřuje na děti umístěné v ústavní nebo ochranné výchově, děti, které žádají o udělení azylu v České republice, a děti, na kterých byl spáchán trestný čin. Ve Finské republice se ochrana v porovnání s Českou republikou zaměřuje na děti, jejichž rodiče trpí psychickými problémy nebo požívají nepřiměřeně alkohol či jiné omamné látky, a na děti, které samy trpí psychickými problémy. Velký rozdíl v rámci komparace dětí vidíme v rámci Finské republiky, kde se ochrana zaměřuje i na děti, na něž jejich rodina přenesla více odpovědnosti, než je vhodné s ohledem na jejich věk.

4.9 Komparace opatření sociálně-právní ochrany

Orgány činné v sociálně-právní ochraně dětí mohou vydávat opatření, která mají za cíl usměrnit život dítěte. Jednotlivá opatření obou zemí uvádíme v tabulce č. 5.

	Česká republika	Finská republika
Opatření sociálně-právní ochrany dětí	Preventivní a poradenská činnost Výchovná a poradenská činnost Výchovná opatření Pomoc dětem v naléhavých případech – předběžné opatření	Omezení v náhradní péči Omezení týkající se kontaktu Rozhodnutí týkající se omezení styku Omezující opatření Propadnutí věci

	Podávání návrhu k soudu Výkon opatrovnictví a poručenství	Prohledání a vyšetření osoby Kontrola majetku - příjmy a výdaje Zadržení dítěte Omezení volného pohybu Izolace Speciální péče
--	--	--

Tabulka č. 5 *Opatření sociálně-právní ochrany dětí*

Opatření orgánů sociálně-právní ochrany dětí v České republice zahrnují opatření, spočívající v konání preventivní a poradenské činnosti a výchovné a poradenské činnosti. Dále mají orgány právo udělovat výchovná opatření. Mezi další opatření patří pomoc dětem v naléhavých případech, tj. podání předběžného opatření, podávání návrhů k soudu a výkon opatrovnictví a poručenství.

Opatření k usměrnění života dítěte ve Finské republice mají možnost orgány využít omezením v náhradní péči, omezením kontaktů či omezením styku. Orgány mohou dále využívat omezující opatření a propadnutí věci. Pokud orgán sociálně-právní ochrany rozhodne, může dojít k prohledání a vyšetření dítěte nebo mladistvého. Dále mají orgány možnost kontrolovat příjmy a výdaje dětí a mladistvých, zadržet dítě či mladistvého nebo jim omezit volný pohyb. V poslední řadě mají orgány možnost udělit dítěti úplnou izolaci nebo využít možnosti speciální péče.

Obě země se shodují v uvedených opatřeních v opatření, kdy je dítě dáno do náhradní péče, a dále ve výchovných opatřeních, do kterých můžeme zařadit opatření finských orgánů, konkrétně omezení kontaktů, styku či propadnutí věci. České orgány sociálně-právní ochrany dětí zahrnují do opatření i preventivní a poradenskou činnost, předběžná opatření a podávání návrhů k soudu. U finských orgánů sociálně-právní ochrany dětí se setkáváme s opatřením, kdy se musí dítě nebo mladistvý podrobit prohledání a vyšetření. Orgány sociálně-právní ochrany dětí mají ve Finské republice i možnost kontroly majetku, tedy kontroly příjmů a výdajů týkajících se dítěte a dále mohou dítě úplně izolovat nebo ho zadržet

či dát dítě do speciální péče. Těchto možností orgány sociálně-právní ochrany dětí v České republice využívat nemohou.

4.10 Komparace sociálních služeb pro rodiny s dětmi

Jak v České republice, tak ve Finské republice existují různé sociální služby, které se zaměřují na pomoc rodinám s dětmi. V tabulce č. 6 uvádíme jednotlivé služby v rozdělení podle zemí, ve kterých se vyskytují.

	Česká republika	Finská republika
Sociální služby pro rodiny s dětmi	Poradenství Pečovatelská služba Raná péče Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	Mateřská a dětská zdravotní centra Denní centra Předškolní vzdělávání Družiny Školy Zařízení pracující s mládeží Rodinná služba Vedení dětí a rodiny Rodinná mediace

Tabulka č. 6 Komparace sociálních služeb pro rodiny s dětmi

V rámci České republiky jsou vymezeny sociální služby v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Sociální služby, které podporují rodiny s dětmi, jsou poradenství, pečovatelská služba, raná péče a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Ve Finské republice se setkáváme se sociálními službami pro rodiny s dětmi, které zahrnují mateřská a dětská zdravotní centra, denní centra, předškolní vzdělávání, družiny, školy, zařízení pracující s mládeží, rodinnou službu, vedení dětí a rodiny a rodinnou mediaci.

Mateřská a zdravotní centra působící ve Finské republice můžeme přirovnat k rané péči v České republice, dále můžeme k sobě přirovnat vedení dětí a rodiny a rodinnou službu

ve Finské republice a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi působící v České republice. Ostatní služby, tj. v České republice poradenství a pečovatelská služba a ve Finské republice denní centra, předškolní vzdělávání, družiny, školy, zařízení pracující s mládeží a rodinná mediace, se již vůbec neshodují a existují tak pouze ve svých zemích.

Pokud se podíváme na sociální služby ve Finské republice, můžeme si všimnout toho, že do sociálních služeb zařazují i školu, předškolní vzdělávání a družiny. Tyto instituce existují i v České republice, ale do sociálních služeb zařazeny nejsou.

4.11 Shrnutí

Sociálně-právní ochrana dětí v České republice není v porovnání s finskou sociálně-právní ochranou dětí tolik odlišná. Obě země mají mnoho společného, ale také můžeme vidět jisté rozdíly. Každá země má svá specifika, která jsme analyzovali a získali tak informace, o která specifika se jedná. Data vyplývající z komparativní analýzy, kterou jsme provedli na určitých oblastech sociálně-právní ochrany, uvádíme následovně podle jednotlivých oblastí.

V rámci oblasti týkající se ministerstva jsme zjistili, že v České republice je sociálně-právní ochrana dětí pod vedením Ministerstva práce a sociálních věcí, které je vedeno ministryní Mgr. Michaelou Marksovou, a ve Finské republice spadá sociálně-právní ochrana dětí pod ministerstva dvě, Ministerstvo sociálních záležitostí a zdraví vedené ministryní Mgr. Hanna Mäntylä a Ministerstvo rodinných záležitostí a sociálních služeb, které je vedeno ministrem Bc. Juha Rehula. Jak české ministerstvo, tak ministerstva finská, jsou zaměřena na sociální sféru země.

Výše zmíněná ministerstva mají pod sebou důchodové pojištění, zdravotní pojištění, sociálně-právní ochranu dětí, nezaměstnanost a podporu v nezaměstnanosti, zajištění pracovních vztahů a sociální služby. V tomto směru jsou si ministerstva obou zemí velmi podobná. Liší se pouze v tom, že v České republice má Ministerstvo práce a sociálních věcí pod sebou hmotnou nouzi a ve Finské republice zahrnují oblast genderové rovnosti.

Co se týká legislativního ukotvení sociálně-právní ochrany dětí v České a Finské republice, zde co se obsahu legislativ týká, není většího rozdílu. Rozdíl je především tom, že Česká republika má ve svém zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, zahrnutou velkou část témat, která řeší ochranu práv dítěte, kdežto legislativa ve Finské republice není zahrnuta do jednoho hlavního zákona týkajícího se ochrany práv dítěte, ale jednotlivé

složky ochrany jsou rozděleny na konkrétní zákony. Hlavním zákonem ve Finské republice je zákon č. 417/2007, Child Welfare Act, který se odkazuje na další zákony. Pokud hovoříme o platnosti těchto hlavních zákonů v obou zemích, pak je to právě Finská republika, kde je zákon na ochranu dětí vydán v roce 2008 a je tak pouze 8 let starým zákonem. V České republice je zákon o sociálně-právní ochraně dětí v účinnosti od roku 2000, a tak se jedná o 16 let starý zákon.

V oblasti týkající se orgánů sociálně-právní ochrany dětí jsme analýzou zjistili, že se obě země velmi shodují. Jak Česká, tak Finská republika řadí mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí ministerstva, soudy a obce. K orgánům sociálně-právní ochrany dětí, které existují v České republice, dále řadíme krajské úřady a úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí. Ve Finské republice působí navíc orgány obce odpovědné za sociální služby, veřejné autority a svazy obcí. Obě země tak mají jak společné orgány, tak orgány, které působí pouze v jednotlivé zemi.

Komparace dětí, na které je sociálně-právní ochrana zaměřena, nám ukázala, že v České i Finské republice se zaměřují na děti, které vedou takový život, který je zdraví nebezpečný, tedy na případy, kdy děti a mladiství požívají alkohol a jiné omamné látky, a dále je ochrana zaměřena na děti, které jsou ohroženy domácím násilím. Legislativa v České republice více specifikuje děti, na které se ochrana zaměřuje, nežli legislativa Finské republiky.

V České republice zákon kromě výše uvedeného jmenuje děti, kterým zemřeli rodiče nebo jejich rodiče neplní zákonem danou rodičovskou odpovědnost či tuto odpovědnost zneužívají. Následně hovoří zákon o dětech, které byly svěřeny do péče jiné osoby, děti, které se opakovaně dopouštějí útěků z domova, a děti, kterým byla nařízena ústavní nebo ochranná výchova. V poslední řadě zákon uvádí děti, které žádají o udělení azylu v České republice, a děti, na kterých byl spáchán trestný čin.

Ve finské legislativě se spíše jmenují situace, za kterých je sociálně-právní ochrana dítěte zahájena a kromě výše uvedených uvádí situaci, kdy dítě žije s rodičem trpícím psychickými problémy či požívají nepřiměřeně alkohol a jiné omamné látky. Dále se ochrana vztahuje na děti, které samy trpí psychickými problémy, a na děti, na které jejich rodina přenesla více odpovědnosti, než je vhodné vzhledem k jejich věku.

V rámci legislativy jsou vymezeny jednotlivá opatření, která mohou orgány činné v sociálně-právní ochraně dětí udělovat. Finská i Česká republika mohou činit opatření, kdy je dítě

dáno do náhradní péče, a výchovná opatření, která zahrnují omezení kontaktů, styku či propadnutí věci. V České republice do opatření dále spadá preventivní a poradenská činnost, předběžná opatření a podávání návrhů k místně příslušnému soudu. Do finských opatření jsou zařazena opatření, kterým se musí dítě nebo mladistvý podrobit prohledáním a vyšetřením, orgány sociálně-právní ochrany dětí mají možnost kontrolovat majetek dítěte anebo mohou dítěti naříditi izolaci či speciální péči.

V oblasti sociálních služeb jsme komparativní analýzou zjistili, že obě země mají společné některé služby, k nimž řadíme ranou péči a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Zbylé sociální služby existují buď pouze v České republice nebo ve Finské republice. V České republice k nim patří poradenství a pečovatelská služba, ve Finské republice to jsou denní centra, předškolní vzdělávání, družiny, školy, zařízení pracující s mládeží a rodinná mediace.

U sociálních služeb ve Finské republice si můžeme všimnout, že se do těchto služeb řadí i školní a mimoškolní vzdělávání. V České republice se oblast školství vůbec v rámci sociálních služeb neobjevuje.

Tímto výčtem lze jednoznačně ukázat, že ačkoliv hovoříme o zemi ve středu Evropy a o zemi na severu Evropy, systém sociálně-právní ochrany dětí v obou zemích není zcela odlišný. Jednotlivé země mají svá specifika, ale v jednom se shodují. Obě země, jak Česká, tak Finská republika, se právní ochranou dětí snaží zajistit zdravý vývoj dítěte v harmonickém a podnětném prostředí.

ZÁVĚR

V rámci práce jsme se věnovali komparativní analýze sociálně-právní ochrany dětí v České a Finské republice. Hlavní pozornost jsme věnovali systému sociálně-právní ochrany dětí v obou zemích a legislativnímu ukotvení.

Teoretická část se zabývala nejprve definováním rodinné politiky a samotné rodiny a dále již konkrétně popisovala sociálně-právní ochranu dětí v České a následně ve Finské republice.

Empirická část se věnovala samotné obsahové a komparativní analýze sociálně-právní ochrany dětí v obou zemích s důrazem na obsah legislativ.

Hlavním cílem práce bylo porovnání ukotvení sociálně-právní ochrany dětí v České a Finské republice ve vybraných oblastech pomocí komparativní analýzy. Z tohoto hlavního cíle jsme vyvodili dílčí výzkumné cíle, kterými bylo vymezení spádového ministerstva sociálně-právní ochrany dětí v obou zemích, stanovení doby, od kdy je legislativa sociálně-právní ochrany dětí platná v obou zemích, vymezení orgánů a opatření sociálně-právní ochrany dětí v obou zemích, vymezení dětí, na které se sociálně-právní ochrana dětí vztahuje v obou zemích, a vymezení sociálních služeb pro rodiny s dětmi v obou zemích. Na stanovené výzkumné otázky jsme odpovídali pomocí obsahové a komparativní analýzy. Jako zdroje informací jsme využili především legislativní dokumenty, které byly dostupné v českém a anglickém jazyce, a dále z informací z webových stránek, které byly dostupné v českém a anglickém jazyce. Využívání informací z česky a anglicky psaných zdrojů je hlavním limitem této práce, neboť velké množství informací o sociálně-právní ochraně dětí je psáno ve finském jazyce.

Provedená analýza nám ukázala, že i když systémy sociálně-právní ochrany dětí mají svá specifika v rámci konkrétní země, ve své podstatě jsou si velmi podobná. Obě země usilují především o blaho dítěte, jeho zdravý vývoj a o to, aby docházelo k zachování rodiny.

Mezi hlavní odlišnosti patří organizace ministerstev, kdy v České republice existuje jedno spádové ministerstvo pro sociálně-právní ochranu dětí, Ministerstvo práce a sociálních věcí, ve Finské republice existují dvě ministerstva, které pod sebou mají sociálně-právní ochranu dětí, Ministerstvo sociálních záležitostí a zdraví a Ministerstvo rodinných záležitostí a sociálních služeb.

Co se týká legislativního ukotvení, zde se nachází další velký rozdíl mezi jednotlivými zeměmi, neboť v České republice je účinný jeden hlavní zákon, který obsahuje velké množství témat týkající se sociálně-právní ochrany dětí, a ve Finské republice je zákonů několik. Zákony ve Finské republice jsou vždy o jednotlivém tématu, které vymezuje nějakou oblast sociálně-právní ochrany dětí. Hlavní zákon v České republice o sociálně-právní ochraně dětí je z roku 2000, kdežto zákon, který můžeme považovat za hlavní ve Finské republice, je z roku 2008. Zákon v České republice je tak jednou tak starý, co zákon ve Finské republice.

Orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou v obou zemích v podstatě velmi podobné. Jedná se především o obce, ministerstva a soudy. V České republice pak působí ještě krajské úřady a úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Ve Finské republice mezi orgány patří orgány činné v oblasti právní ochrany dítěte, orgány obce odpovědné za sociální služby, veřejné autority a svazy obcí.

Hlavním rozdílem v oblasti komparace dětí je především definování dítěte ve finské legislativě, kdy za dítě je považována osoba do 18 let věku a za mladistvého osoba do 21 let věku. V České republice je za dítě považována osoba do 15 let věku a do dosažení 18 let věku je osoba považována za mladistvého. Další rozdíl můžeme spatřit v definování dítěte, na které byla přenesena větší odpovědnost za domácnost, než je vhodné vzhledem k jeho věku. Toto definování je obsažené ve finské legislativě, kdežto v české se nic podobného nevyskytuje.

Mezi opatřeními analýza zjistila určitou shodu. Zde mají orgány činné v oblasti sociálně-právní ochrany dětí v obou zemích velmi podobné možnosti, avšak ve Finské republice mohou navíc kontrolovat majetkové poměry dětí, tedy zjišťovat si jejich příjmy a výdaje, dále mohou děti a mladistvé podrobit tělesné kontrole a vyšetření, udělit jim izolaci či omezit volný pohyb nebo nařídít speciální péči.

V sociálních službách je hlavním rozdílem v obou zemích to, že Finská republika zařazuje do sociálních služeb i školní a mimoškolní vzdělávání. V České republice vzdělávání do sociálních služeb zahrnuto není.

Tato analýza může sloužit pro zlepšení praxe výkonu sociálně-právní ochrany dětí v České republice. Z finského systému sociálně-právní ochrany dětí lze těžit v oblasti dětí, na které se ochrana vztahuje, neboť spousta rodičů přenáší svoji odpovědnost na své děti již v době, kdy děti nejsou schopny této odpovědnosti dostát. Dalším bodem, který by byl vhodný

zavést do praxe v České republice, je možnost, aby orgány sociálně-právní ochrany mohly nahlížet do majetkových příjmů a výdajů dítěte a měly možnost omezení volného pohybu dítěte, případně mu naříditi izolaci.

Tyto body jsou uváděny jako příklad, jak je možné užít tuto práci k praktickému využití. Kdybychom provedli širší obsahovou a komparativní analýzu dalších oblastí, zjistili bychom určitě i další možnosti, jak vylepšit výkon sociálně-právní ochrany dětí v České republice. Ačkoliv je systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice velmi propracovaný, je třeba neustále zjišťovat informace i o systémech jiných zemí, aby praxe byla stále zlepšována, a právě obsahová a komparativní analýza může být v tomto směru velmi vhodným prostředkem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje:

- [1] BEBLAVÝ, Miroslav. *Sociálna politika: vysokoškolská učebnica*. Prešov: ADIN, 2009, 167 s. ISBN 978-80-89244-47-8
- [2] DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivanka KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 200 s. ISBN 978-80-247-3880-2
- [3] GABURA, Ján. *Teória rodiny a proces práce s rodinou*. 1. vyd. Bratislava: Iris, 2012, ISBN 978-80-89256-95-2
- [4] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0
- [5] KRAUSOVÁ, Lucie a Věra NOVOTNÁ. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-214-1
- [6] KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 6., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 566 stran. ISBN 978-80-7478-921-2
- [7] NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-77-8
- [8] PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, str. 192, ISBN 978-80-247-4317-2
- [9] TOMEŠ, Igor. *Obory sociální politiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-868-5
- [10] TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3

Zákony:

- [11] ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb. ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In: Sběrka zákonů. 1961, částka 66, s. 513 – 571. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- [12] ČESKO. Zákon č. 202/1990 Sb. ze dne 17. května 1990 o loteriích a jiných podobných hrách. In: Sběrka zákonů. 1990, částka 35, s. 828 – 837. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>

- [13] ČESKO. Zákon č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: Sbíрка zákonů. 1992, částka 1, s. 17 – 23. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- [14] ČESKO. Zákon č. 117/1995 Sb. ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře In: Sbíрка zákonů. 1995, částka 31, s. 1634 – 1653. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- [15] ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb. ze dne 9. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In: Sbíрка zákonů. 1999, částka 111, s. 7662 – 7681. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- [16] ČESKO. Zákon č. 301/2000 Sb. ze dne 2. srpna 2000 o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. In: Sbíрка zákonů. 2000, částka 85, s. 4107 – 4123. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- [17] ČESKO. Zákon č. 109/2002 Sb. ze dne 5. února 2002 o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: Sbíрка zákonů. 2002, částka 48, s. 2978 – 2991. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- [18] ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb. ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: Sbíрка zákonů. 2003, částka 79, s. 4030 – 4052. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- [19] ČESKO. Zákon č. 379/2005 Sb. ze dne 19. srpna 2005 o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. In: Sbíрка zákonů. 2005, částka 133, s. 7093 – 7101. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- [20] ČESKO. Zákon č. 262/2006 Sb. ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce. In: Sbíрка zákonů. 2006, částka 84, s. 3146 – 3232. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- [21] ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů. 2009, částka 11, s. 354 – 451. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>

[22] ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů. 2012, částka 33, s. 1026 – 1365. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>

[23] FINLAND. Zákon č. 361/1983 Act on Child Custody and Right of Access. Dostupný také z: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/>

[24] FINLAND. Zákon č. 628/1998 Basic Education Act. Dostupný také z: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/>

[25] FINLAND. Zákon č. 272/2005 ze dne 29. dubna 2005 Act on Qualification Requirements for Social Welfare Professionals. Dostupný také z: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/>

[26] FINLAND. Zákon č. 417/2007 Child Welfare Act. Dostupný také z: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/>

[27] FINLAND. Zákon č. 22/2012 ze dne 20. ledna 2012 Adoption Act. Dostupný také z: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/>

[28] FINLAND. 2015a Zákon č. 11/2015 Paternity Act. Dostupný také z: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/>

[29] FINLAND. Zákon č. 390/2015b Act on the Promotion of Sports and Physical Activity. Dostupný také z: <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/>

[30] SUOMI. Zákon č. 704/1975 Lapsen elatuksesta annetussa laissa, Dostupný také z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/>

[31] SUOMI. Zákon č. 41/1986 Päihdehuoltolaissa, Dostupný také z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/>

[32] SUOMI. Zákon č. 234/1929 Avioliittolaissa, Dostupný také z: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/>

Internetové zdroje:

[33] Britská asociace sociálních pracovníků. Sociálně – právní ochrana dětí v Evropě: Tvorba mezinárodního komparačního modelu k zajištění informací pro národní politiku a praxi. In: *The British Journal Social Work* [online]. Oxford University Press, 9. října 2014 [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://bjsw.oxfordjournals.org/content/early/2014/10/08/bjsw.bcu109>

- [34] City of Helsinki. Child welfare. In: *City of Helsinki*. [online]. 2. července 2015. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.hel.fi/www/Helsinki/en/social-health/family/welfare>
- [35] City of Helsinki. How and when to contact child welfare authorities. In: *City of Helsinki*. [online] 18. dubna 2014. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.hel.fi/www/helsinki/en/social-health/family/welfare/when-contact>
- [36] Lastensuojelun, a. Child welfare is based on law. In: *Lastensuojelun Keskusliitto*. [online] [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.lastensuojelu.info/en/grounds.html>
- [37] Lastensuojelun, b. Why can proceedings in a child welfare case be initiated? In: *Lastensuojelun Keskusliitto*. [online] [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.lastensuojelu.info/en/services.html>
- [38] Lastensuojelun, c. What kind of help does a family receive primarily? In: *Lastensuojelun Keskusliitto*. [online] [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.lastensuojelu.info/en/services.html>
- [39] Lastensuojelun, d. Services for families with children. In: *Lastensuojelun Keskusliitto*. [online] [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://www.lastensuojelu.info/en/family.html>
- [40] MPSV. Národní koncepce rodinné politiky. [online] [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf
- [41] MPSV. Rodinná politika na úrovni obcí a krajů. Metodické „doporučení“ Ministerstva práce a sociálních věcí. [online] 2008. ISBN 978-80-86878-82-9 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/6778/Rodinna_politika.pdf
- [42] MPSV. Rodina a ochrana práv dětí. [online] [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>
- [43] Národní centrum pro rodinu. Marie Oujezdská. Jak zavádět rodinnou politiku na úrovni obce. [online] [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: https://www.kr-vysoci-na.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4047621
- [44] Rodinná politika Jihomoravského kraje. Cíle rodinné politiky. [online] © 2013 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.rodinnapolitika.cz/cile-rodinne-politiky/>
- [45] SNRP. Současný systém sociálně-právní ochrany dětí v České republice. In: *Středisko náhradní rodinné péče*. [online] © 2013 – 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z:

http://www.nahradnirodina.cz/soucasny_system_socialne_pravni_ochrany_deti_v_ceske_republice

[46] Stejná rodina. Rodiny a právo. In: *Stejná rodina*. [online] © 2013-2014 [cit. 2016-01-16] Dostupné z: <http://www.stejnarodina.cz/rodiny-a-pravo.html>

[47] The National Center for Therapeutic Residential and Foster Care. The new child welfare act in Finland. In: *The Therapeutic Care Journal*. [online] 1. července 2008. [cit. 2016-03-21] Dostupné z: <http://www.childrenwebmag.com/in-residence/the-new-child-welfare-act-in-finland>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika.

EU Evropská unie.

FRA Agentury EU pro základní práva.

tj. to je

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 <i>Komparace sociálně-právní ochrany v oblasti spádových ministerstev</i>	50
Tabulka č. 2 <i>Komparace zákonů týkající se sociálně-právní ochrany dětí z hlediska data, kdy vstoupily v účinnost</i>	51
Tabulka č. 3 <i>Komparace orgánů sociálně-právní ochrany dětí</i>	53
Tabulka č. 4 <i>Děti, na něž se sociálně-právní ochrana zaměřuje</i>	56
Tabulka č. 5 <i>Opatření sociálně-právní ochrany dětí</i>	58
Tabulka č. 6 <i>Komparace sociálních služeb pro rodiny s dětmi</i>	59

